

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminologie

**Látky s hormonálním účinkem jako léčiva i předmět
nelegálního obchodu**

Diplomová práce

**Substances with hormonal effect as medicaments and the subject of illegal
trade**

VEDOUCÍ PRÁCE
PaedDr. Petr Přecechtěl

AUTOR PRÁCE
Bc. Tomáš Hrdý

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Ve Vilémovicích, dne 14.03.2022

Bc. Tomáš HRDÝ

ANOTACE

Tato práce představuje využití anabolických steroidů od doby jejich první syntézy až po současnost, dále popisuje vznik, vývoj a aplikaci prostředků a metod používaných k řešení tohoto problému. Hlavním tématem práce je zneužívání těchto látek s hormonálním účinkem a jejich padělků. Autor se zaměřuje na regulaci zneužívání v souvislosti s výrobou a distribucí padělků těchto látek, jejichž neoprávněné a nekontrolované užívání vede často k vážným zdravotním následkům z důvodu užití mnohonásobně vyšších dávek a kombinací různých látek. Výsledkem této práce je návrh novely zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník – paragraf 288 s cílem lépe umožnit postih tohoto trestného činu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Anabolické steroidy, látky s hormonálním účinkem, padělky, zneužití, zdravotní následky, trestný čin

ANNOTATION

This work presents the use of anabolic steroids from the time of their first synthesis to the present time, furthermore to describe the creation, development and application of means and methods used to solve this problem. The main topic of the work is the abuse of these substances with a hormonal effect and their counterfeits. The author focuses on the regulation of the abuse in connection with the production and distribution of counterfeits of these substances which unjustified and uncontrolled use often leads to serious health consequences because of many times higher dosages and combinations of different substances. The result of this work is a proposal to amend Act No 40/2009 Coll. Criminal Code – paragraph 288 with the goal to better allow sanction this crime.

KEYWORDS

Anabolic steroids, substances with a hormonal effect, counterfeits, abuse, health consequences, crime

OBSAH

Úvod.....	5
1. Vymezení zkoumaného problému, cíl a metodika zpracování práce.....	7
1.1. Vymezení problému.....	7
1.2. Cíl práce a dílčí úkoly.....	10
1.3. Metodika zpracování.....	11
2. Zneužívání látek s hormonálním účinkem v historickém kontextu.....	16
3. Fenomenologie protiprávního jednání v oblasti trestného činu nakládání s látkami s hormonálním účinkem, epidemiologie a příčiny zneužívání..	33
3.1. Fenomenologie protiprávního jednání.....	33
3.2. Epidemiologie a příčiny zneužívání.....	37
4. Kontrola jevu zneužívání látek s hormonálním účinkem se zaměřením na legislativní opatření.....	46
4.1. Aktuální legislativa	46
4.2. Legislativa postihující podvodné jednání.....	54
5. Empirická část	56
5.1. Případová studie.....	56
5.2. Typické znaky této trestné činnosti a sekundární analýza dat.....	64
Závěr	68

Úvod

Kalos kai aghatos je pojem, který vyjadřuje antické přesvědčení, že krásné a dobré, krása, ctnost a zdraví patří k sobě a mají mnoho společného a soulad těchto ctností je životní cestou hodnou následování. Ideál, jehož dosažení je možné jenom pro ty z nás, kteří jsou obdařeni nejen fyzickými předpoklady, ale i duchovní silou potřebnou k nalezení síly k uskutečnění této cesty. Cesty, která je nedílnou součástí tohoto ideálu a tvoří jeho duchovní podstatu. Ideál zůstal, ale cesta k jeho dosažení v průběhu času prošla mnoha změnami spolu s tím, jak se měnila schopnost člověka ovlivňovat a přizpůsobovat svět svým potřebám. Znalosti a technologie nám jsou schopny nabídnout jiné prostředky než dřinu a odříkání a svádějí nás na nové mnohem rychlejší cesty. Jejich využití nás pak přivádí do cíle rychleji než kdy dříve v minulosti.

V současné době je příkladem těchto znalostí a technologie přehršel výrobků chemického a farmaceutického průmyslu, které nám zajistí bystrou mysl, dobrou paměť, stálé zdraví, krásnou pleť a dokonalou postavu. Příkladem látek, které dokáží s naším tělem tak úžasné věci, že se nám tají dech, jsou i látky s hormonálním účinkem.

V době, která přináší vzory na YouTube, Tik Tok, Instagramu a Twiteru dostal vnější vzhled mezi mladými lidmi zcela přehnanou hodnotu. Povrchnost dnešní společnosti je až děsivá. Na cestě k dokonalému tělu už neexistuje žádný práh bolesti. Žádná látka pro uspokojení této potřeby není dostatečně účinná.

Cílem této práce však není úvaha nad morálními nebo fyzickými aspekty užívání těchto látek. Mojí snahou je představení tohoto jevu v kontextu změn od času syntézy prvních anabolických steroidů tak, jak ho formoval vývoj společnosti a její rozvoj až po současný stav, jakož i formování veřejné politiky v této oblasti. Tedy vznik, vývoj a způsob uplatňování rozhodnutí, prostředků a metod užívaných k řešení stability prostředí, již má být v zájmu společnosti dosaženo.

Anabolické steroidy představují široké spektrum tělu vlastních hormonů, z nichž mnohé je možné uměle syntetizovat. Jejich stěžejním účinkem je podpora tvorby bílkovin s následným růstem svalové tkáně. Taktéž významným způsobem

přispívají k urychlení regenerace. Pro tyto své unikátní vlastnosti jsou v medicíně využívány k léčebným účelům napříč všemi obory. Užívání steroidů jako léčiv musí být však přesně lékařsky vymezené s ohledem na individuální potřeby pacienta v rámci přísně kontrolovaného dávkovacího schématu a diagnostiky.

U zdravých osob má neodůvodněné a nekontrolované podávání anabolických steroidů nežádoucí význam a často vede k závažným zdravotním následkům, neboť dávkování je mnohonásobně vyšší, často jsou měněny a kombinovány různé prostředky, přičemž znalosti vedlejšího, a hlavně dlouhodobého efektu jsou omezené.

V dnešní době již není pochyb, že jejich unikátní účinky stojí za mnoha mimořádným sportovními výsledky. To ve svém důsledku vede k popularizaci anabolických steroidů i mezi amatérskými sportovci. Protože však je distribuce těchto látek vázána na lékařský předpis, otevírají se zde velké možnosti pro obchodníky z černého trhu. Je však třeba si uvědomit, že tyto látky jsou vázány na lékařský předpis z dobrých důvodů, neboť jejich správné užití je pro laika nesmírně rizikovou záležitostí. Snadná dostupnost těchto látek prostřednictvím sítě internet v kombinaci s tlakem společnosti na výkon a fyzický vzhled jedince jsou podhoubím, které umožňuje této trestné činnosti zasáhnout značnou část společnosti a její důsledky přináší nesmírně vysoké náklady na poskytování zdravotní péče pro postižené jedince.

Zneužívání anabolických steroidů ve vrcholovém sportu patří již řadu let do témat diskusí odborné veřejnosti. Dalším tématem je časté zneužívání těchto látek mimo okruh vrcholového sportu zejména lidmi v různých fitness centrech a posilovnách. U vrcholových sportovců však lze předpokládat, že se jedná ve většině případů o dospělé lidi o účincích a následcích užívání anabolických steroidů velice dobře informovaných, kteří užívají čisté produkty farmaceutického průmyslu pod dohledem lékařů. V oblasti amatérských sportovců však lze pochybovat o jejich schopnosti realisticky zhodnotit rizika související s užíváním těchto látek, přičemž jejich užívání je zcela mimo lékařskou kontrolu. Amatérští sportovci jsou v drtivé většině případů odkázáni na produkty černého trhu, kdy před námi vyvstává stěžejní téma této problematiky, a to užívání padělků anabolických steroidů, nebo ilegálních léčiv.

1. Vymezení zkoumaného problému, cíl a metodika zpracování práce

1.1. Vymezení problému

V oblasti anabolických steroidů existuje několik desítek prací zaměřených buď v obecné rovině jako rešerše seznamující s danou problematikou, nebo rozšiřujících pohled na tuto problematiku ve vztahu k předem definované skupině uživatelů. Poměrně častá je také snaha autorů k této problematice přistoupit z pohledu trestně právního vývoje. V případě, že diplomové práce obsahují dotazníková šetření, je zde patrný problém se získáváním relevantních dat, což je stejný problém jako se získáváním dat o zjištěné kriminalitě vůbec, neboť zjištěná data podávají dokladují jen část skutečnosti. Příklady jakým způsobem bylo téma látek s hormonálním účinkem v minulosti zpracovááno uvádí autor na následujících čtyřech diplomových pracích.

Anabolické steroidy: užití vs. zneužití, autor Žofková, Kristýna (UK FTVS – fyzioterapie, diplomová práce) – rešerše současných poznatků z oblasti používání anabolických steroidů, tj. zákonné i nezákonné používání těchto látek.

Zneužití anabolických steroidů mládeží ve fitness centrech, autor Kojzarová, Lucie (Fakulta tělesné výchovy a sportu) – hlavním cílem práce je zjištění aktuálního stavu problematiky dopování rekreačně sportující mládeže navštěvující fitcentra a posilovny. Dalším cílem je pak komparace získaných dat s předešlým výzkumem probíhající v roce 2002.

Užívání anabolických steroidů u příslušníků služby pořádkové policie PČR, autor Bažant, Matěj (Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta) - diplomová práce se zabývá problémem závislosti na cvičení a užívání anabolických steroidů u příslušníků Policie ČR.

Problematika zneužívání anabolických steroidů, autor Holý, Vítek (Masarykova univerzita, fakulta sportovních studií) – diplomová práce se zabývá seznámením s problémem anabolických steroidů, včetně právní úpravy před novelizací a po novelizaci trestního zákoníku, tímto pohledem i komentuje trestní spis NPC SWORD včetně jeho možného hypotetického ukončení v čase po novelizaci trestního zákoníku.

Záměrem autora v jeho diplomové práci je využít letitých zkušeností pracovníka Policie ČR zabývajícího se touto problematikou celou dekádu, a to především z pozice operativce prověřujícího trestnou činnost podezřelých osob zabývajících se mezinárodním obchodem s látkami s hormonálním účinkem. Přínos své diplomové práce vidí autor především v možnosti poukázat na nutnost změny zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákoník) v této oblasti, a to jednak z důvodu faktické chyby kterou vidí v současném znění skutkové podstaty § 288 výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem a dále především v nutnosti změny kvalifikačních znaků této skutkové podstaty, které by měly být, dle jeho názoru, zaměřeny na fenomén této problematiky a tím jsou padělky látek s hormonálním účinkem a nelegální léčiva. Zneužívání padělků látek s hormonálním účinkem a nelegálních léčiv vnímá autor této práce jako problém na území České republiky často bagatelizovaný, jemuž není věnována dostatečná pozornost ani v úrovni prevence tohoto sociálně patologického jevu, ani v úrovni trestněprávní represe. Jedná se přitom o fenomén, který mnohonásobně zvyšuje nebezpečnost zneužívání látek s anabolickým a jiným hormonálním účinkem, neboť jejich uživatele řadí na úroveň uživatelů toluenu. Toto rozpouštědlo je také známé jako droga „hloupých“ a to především z tohoto důvodu, že pro uživatele není možné stanovit si odpovídající „bezpečnou“ dávku. Sportovci silových sportů, jejichž základem je přesné dávkování všech aspektů jejich sportu od stravy přes cvičební dávky, si tak podle velice přesných schémat dávkují látky, které však těmto schématům odpovídají pouze shodou jména na obale lékovky. Fakticky jsou v obalech lékovek zcela jiné látky v neznámých koncentracích, což přesné dávkování znemožňuje obdobně jako u výše zmiňovaného toluenu.

Látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem byly v minulosti spojovány především s vrcholovým sportem. To vedlo v konečném důsledku k přijetí mezinárodních úmluv, které do vrcholového sportu zavedly systém prevence, kontroly a restrikcí.

Volnočasové sportovní aktivity v minulosti nebyly až na výjimky na území České republiky spojeny se zneužíváním anabolických steroidů. Tato situace doznala po roce 1989 výrazných změn. Zvyšující se životní úroveň obyvatel, změna orientace

společnosti na výkon a vzhled změnily i přístup lidí k rekreačnímu sportu. V současné době tak není tato činnost pouze prostředkem aktivní zábavy a zdravého životního stylu, ale také prostředkem pro vyjádření sociálního statusu, který nejlépe vyjadřuje dokonalá postava kopírující „celebrity“ sociálních sítí a zachování mladistvého vzhledu do co nejvyššího věku. Tyto požadavky nejsou již omezeny na malé skupiny lidí sdružených kolem posiloven, ale staly se jakýmsi diktátem, který je skrytě i otevřeně požadován ve všech oblastech našeho života. V práci, ve volném čase, prakticky pořád je třeba být aktivní, pozitivní, s mladistvým přístupem k životu. Každý okamžik života je třeba sdílet prostřednictvím sociálních sítí a pomocí fotografií inscenovaných hodiny přesvědčit své okolí, aby na sobě ještě více zapracovalo, protože každý přece musí patřit mezi ty nejlepší a nejúspěšnější, ať již to znamená cokoli. Tento kolotoč pomáhají roztáčet média a sociální sítě všeho druhu, které vizuální charakter sebepopisování uživatelů povýšila na samostatnou kategorii lidství. Pomáhají ho roztáčet personální agentury, které již nezajímají jen pracovní zkušenosti zájemců o práci, ale také to, jak kvalitně se prezentují na sociálních sítích. Pomáhají ho roztáčet lidské slabosti, které nás nutí dělat nepřírozené věci pro uznání ostatních.

Všechny výše uvedené faktory zcela změnily přístup veřejnosti k využívání podpůrných suplementů ve sportu, kdy se z tohoto specifického oboru potravinářského průmyslu stalo prosperující odvětví podobně, jak je tomu v zahraničí. Od legálních suplementů, jejichž účinnost je limitována mnoha faktory jako je např. dodržování řádné životosprávy, konzumace kvalitní stravy atd. je již jenom krůček k nelegálním suplementům, jako jsou látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem. A protože jejich účinnost zejména s ohledem na růst svalové hmoty je nesporná, každý rok se touto cestou vydává značné množství amatérských sportovců, kteří tak končí na černém trhu s anabolickými steroidy.

Černý trh je v tomto segmentu látek ještě o trošku černější, než bývá v případě nelegálních substancí obvyklé. Pro lepší pochopení uvedu malý příklad, který kdysi publikoval americký sportovní lékař, publicista a podnikatel Michael Colgan, když vysvětloval dopingový krach Bena Jonssona na OH v Soulu svým osobitým způsobem. "Ben Johnson byl v Soulu chycen, protože mu radila tlupa pitomců. Celý kanadský tým byl pak obsluhován Dr. Georgem Astaphanem. Lékařem, který

se zahalil mystérií a chytře využíval tu trochu znalostí, kterou získal ze špatně dokumentované brožůrky, *The Practical Use of Anabolic Steroids With Athletes*, kterou napsal jiný steroidový lékař Robert Kerr, pro vybudování výnosné praxe jako steroidový maestro. Sportovcům podával svou speciální drahou směs Estragol™, která se nakonec ukázala jako pouhý čistý Winstrol V - tedy veterinární steroid pořizovaný za pár peny".

Pokud si uvědomíme, že tento příběh je o událostech, které se staly na olympijské úrovni, pak na úrovni černého trhu existuje opravdu velký problém. Problém je o to větší, že s rozvojem moderních technologií a prakticky neomezenými obchodními a přepravními možnostmi současného světa mohou výrobci zásobovat černý trh a při svém podnikání se nezatěžují dobrou výrobní praxí. Moje pracovní zkušenost v odhalování trestné činnosti tohoto typu říká, že značná část jejich výrobků trpí na přímý rozpor mezi označením na etiketě a skutečným obsahem nalezeným ve vialce, nebo tabletě. Protože v případě steroidních léčiv se zpravidla jedná o léčiva označovaná jako generika, nejsou tyto látky již pod patentovou ochrannou, což černému trhu a zejména jeho výrobní části otevírá netušené možnosti.

A právě tato skutečnost je dle mé praktické zkušenosti s touto trestnou činností řešena nevhodným způsobem, neboť na tuto problematiku je nahlíženo pohledem soustředěným na konkrétní izolované jevy a orgánům činným v trestním řízení často v teoretické rovině bývá doporučováno využívat stávající legislativy. Dle názoru autora by však tento pohled měl být komplexní a zákon by se měl problémem zabývat v celé jeho šíři i za cenu úprav legislativy. Nový úhel pohledu na tuto problematiku je možné nalézt i v kontextu historického srovnání toho, jak bylo částí lékařské komunity nahlíženo na první „dopingové“ látky jako na látky pozitivní a potencionálně léčivé.

1.2. Cíl práce a dílčí úkoly

Cílem této práce je nabídnout jiný úhel pohledu na tuto problematiku než jen jako na jev vyskytující se v komunitě úzce zaměřené na silové sporty. Autor by rád dále prostřednictvím této práce přispěl k popisu tohoto problému z pohledu kriminální fenomenologie s akcentováním problému kvality zneužívaných látek.

V neposlední řadě by tato práce měla pomoci s identifikováním základních faktorů, které jsou typické pro vznik této vysoce latentní trestné činnosti a jejích následků ve vztahu ke zdraví uživatelů. Následné zobecnění těchto faktorů by mělo posloužit k využití při úpravě stávající skutkové podstaty dle ustanovení § 288 trestního zákoníku. Tato úprava stávající skutkové podstaty by měla přinést i nové termíny pro potřeby zákoníku a to zejména v definování termínů padělek a ilegální léčivo.

Díličí přínosy práce pak autor spatřuje v oblasti shrnutí historického a současného vývoje procesu zneužívání látek s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a zhodnocení jeho dopadů na veřejnou politiku a tvorbu legislativních opatření zejména v průběhu 19., 20. a 21. století, kdy tento souhrn vnímá jako významnou část poznání tohoto druhu kriminality.

1.3. Metodika zpracování

Teoretická část práce je zpracována rešeršní metodou sběru informací z dostupných domácích i zahraničních periodik v elektronické podobě získané z databáze Národní lékařské knihovny, dále pak z knih a periodik v tištěné podobě, které jsem nashromáždil jako pracovník Národní protidrogové centrály během své praxe v oblasti odhalování trestné činnosti týkající se nelegálního obchodu s látkami s anabolickým a jiným hormonálním účinkem. Použité zdroje jsou v českém, německém a anglickém jazyce.

Praktická část je zpracována taktéž rešeršní metodou sběru informací, doplněnou o typologickou metodu, při které autor vycházel ze svých praktických zkušeností v oblasti odhalování této trestné činnosti a dále pak z hodnocení dat získaných z Odboru věcných dat a statistik Policejního prezidia Policie České republiky a ze statistických dat veřejně publikovaných Státním ústavem pro kontrolu léčiv.

Pojmy související s jevem neoprávněného obchodu s látkami s anabolickým a jiným hormonálním účinkem.

Výroba – neoprávněné zhotovení látek, z hlediska trestního zákoníku trestné i pro vlastní potřebu.¹ Zákonodárce znakem „neoprávněné výroby“ rozumí nejen průmyslovou nebo řemeslnou výrobu, ale i jakékoli jiné zhotovení nebo vytvoření přípravku obsahujícího látku s anabolickým nebo jiným hormonálním účinkem.

Přechovávání – jakýkoliv způsob držby zakázaných látek. Pachatel nemusí mít látku přímo u sebe, ale může ji mít uschovanou například v úkrytu. Přechovávání těchto látek je postižitelné z hlediska trestního zákoníku jak ve vztahu k jinému tak i pro sebe.

Dovoz, vývoz, průvoz – neoprávněný transport mezi územími více států.

Nabízení – podstatou je ochota poskytnout zakázanou látku jinému, a to jak konkludentně, tak výslovně či bezplatně, nebo úplatně. K dokonání činu stačí učinit nabídku, akceptace této nabídky není pro trestnost nutná.

Prodej – je definován jako směna za peníze, nerozhoduje, zda je zboží zapláceno ihned či se zpožděním.

Poskytnutí – směna zakázané látky za službu, výhodu či jinou hodnotu odlišnou od peněz.

Podání látky – přímá aplikace zakázané látky, případně předání za účelem bezprostřední aplikace této látky.

Látky s hormonálním účinkem – pojem vycházející z názvu ustanovení § 288 - výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem, tak jak ho definuje trestní zákoník. Termín látky s hormonálním účinkem pro potřeby zákona zahrnuje anabolické látky (androgenní anabolické steroidy, ostatní anabolické látky), některé hormony a příbuzné látky (erythropoetin, růstový hormon, gonadotropiny, inzulin, kortikotropiny) a látky s antiestrogenní aktivitou.

¹ Pozn. autora - začátkem března 2022 se v Paříži uskutečnilo zahájení již třetího ročníku operace SHIELD, kdy se jedná o aktivitu Europolu zaměřenou dvěma směry a to na nelegální obchod s látkami s hormonálním účinkem a na padělání léčiv. V oblasti látek s hormonálním účinkem bylo konstatováno, že pozorovaným trendem v roce 2021 na území EU je nárůst nelegálních laboratoří.

Látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem – pojem vycházející z Nařízení vlády České republiky č. 454/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a jaké je jejich větší množství, a co se pro účely trestního zákoníku považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a za jiné metody s dopingovým účinkem, ve znění pozdějších předpisů.²

Androgenní anabolické steroidy (dále jen „AAS“) – pro charakteristiku a působení steroidů je důležitý jejich původ. Z tohoto hlediska rozeznáváme steroidy endogenní, které produkuje lidské tělo přirozeně a exogenní, které není schopno lidské tělo produkovat. Obě formy steroidů mají vlastnosti androgenní, to znamená, že mají schopnost vytvářet maskulinní znaky a zároveň vlastnosti anabolické nezbytné pro tvorbu tkání. Hlavním představitelem steroidů přirozeně produkováných lidským tělem je pohlavní hormon testosteron. Snaha nahradit testosteron vedla k vývoji celé řady metabolicky aktivnějších steroidů syntetických. Byla též snaha syntetizovat testosteronové deriváty pouze s anabolickým účinkem a potlačit účinky androgenní, avšak bez úspěchu. Proto všechny steroidy mají účinky anabolické i androgenní.³

Steroidový cyklus – je označení známé také jako steroidová kúra nebo sypačka. AAS se v rámci zneužívání za účelem zvýšení velikosti svalů a svalového výkonu dávkuje různým způsobem. Obecně je však mezi uživateli AAS ustáleno povědomí, že pro nejefektivnější využití steroidních látek je ideální jejich dávkování v určitém časovém horizontu (zpravidla 8 až 14 týdnů), přičemž je ideálně využíváno několik druhů léčiv (zpravidla se jedná o množství kolem 5 druhů). Tato specifická kombinace času, užívání a léčiv, která jsou užívána se nazývá steroidový cyklus nebo také steroidová kúra.

Doping - doping je definován jako porušení jednoho nebo více antidopingových pravidel, uvedených v člancích 2.1 až 2.11 světového antidopingového kodexu.

² Pozn. autora – zákonodárce ani v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku nevysvětluje, proč zvolil u podzákoněné normy podrobnější označení látek, které v zákoně označuje pouze jako látky s hormonálním účinkem.

³ Nekola, Jaroslav. *Prevence dopingů ve sportu*. Praha. UK Fakulta tělesné výchovy a sportu. 2008. s. 6. ISBN 9788086317564

Kodex je základním a celosvětovým dokumentem, na němž je založen světový antidopingový program ve sportu. ⁴

PCT (post cycle therapy) – termín označující proces obnovení vlastní produkce testosteronu po steroidovém cyklu.

Substituční terapie testosteronem – trvalá léčba, nahrazení chybějící hladiny testosteronu buď v důsledku snížené produkce testosteronu, nebo v důsledku hormonálních změn projevujících se během stárnutí. V případě zneužívání steroidních látek se jedná zpravidla o léčbu užívanou poté, co se nepodaří obnovit vlastní produkci testosteronu po steroidové kůře.

Léčivá látka je definována podle § 2 odst. 4 písm. a) zákona č. 378/2007 Sb. o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o léčivech“) (odpovídá definici Active substance v Article 1 odst. 3a směrnice 2001/83/ES) jako jakákoliv látka nebo směs látek určená k použití při výrobě nebo přípravě léčivého přípravku, která se po použití při této výrobě nebo přípravě stane účinnou složkou léčivého přípravku určenou k vyvinutí farmakologického, imunologického nebo metabolického účinku za účelem obnovy, úpravy nebo ovlivnění fyziologických funkcí anebo ke stanovení lékařské diagnózy. Jak je patrné z definice léčivé látky, tak je nutné, aby výrobek ji obsahující byl léčivým přípravkem, jenž je podle § 2 odst. 1 zákona o léčivech (odpovídá definici Medicinal product v Article 1 odst. 2 směrnice 2001/83/ES) definován jako a) látka nebo kombinace látek prezentovaná s tím, že má léčebné nebo preventivní vlastnosti v případě onemocnění lidí nebo zvířat, nebo b) látka nebo kombinace látek, kterou lze použít u lidí nebo podat lidem, nebo použít u zvířat či podat zvířatům, a to buď za účelem obnovy, úpravy či ovlivnění fyziologických funkcí prostřednictvím farmakologického, imunologického nebo metabolického účinku, nebo za účelem stanovení lékařské diagnózy.

⁴ *antidoping.cz: informační portál Antidopingového výboru ČR* [online]. [cit. 12.03.2022]. Dostupné z: <https://www.antidoping.cz/cs/svetovy-antidopingovy-kodex>

Z výše uvedeného vyplývá, že nelze automaticky o žádné látce říci, že je léčivou látkou nebo látkou podléhající Směrnici 2001/83/ES, a existuje hodně látek, mj. vitaminů, minerálů i rostlin, které se vyskytují jako léčivé látky v léčivých přípravcích, ale zároveň se vyskytují i v potravinách nebo kosmetických přípravcích.

Nelegálním přípravek. *Tímto termínem se rozumí přípravek v rozporu s legislativou příslušného státu. Těmito přípravky mohou být ty, které sice obsahují nějakou léčivou látku, ale nejsou registrovány jako léčivý přípravek nikde ve světě. Mezi nelegální přípravky řadíme i takové, které sice v jiné zemi zaregistrované k používání jako léčivý přípravek jsou, ale nejsou zaregistrovány pro použití v ČR.*

Nelegální přípravky jsou takové, jejichž identita anebo původ nejsou úmyslně a podvodně špatně označeny. Jedná se o výrobek s vlastním názvem, který se zpravidla o napodobení již existujícího přípravku nesnaží. Problém je v tom, že takový přípravek není v České republice registrován a není u něj známé jeho přesné složení, jakost a účinnost. Takovéto přípravky se hojně vyskytují zejména na nelegálním trhu s léčivy.

Padělek léčivého přípravku je přípravek, k němuž někde na světě existuje originál, tj. originální registrované léčivo, které je k dispozici na světovém trhu pod stejným názvem. Obecně se jedná o nelegálně vyrobené kopie imitující již existující, v některé zemi registrované, léčivé přípravky. Definice padělku léčivého přípravku v našem právním řádu neexistuje. Podle definice Světové zdravotnické organizace (WHO) se padělkem rozumí takový přípravek, jehož identita a/nebo původ jsou úmyslně a podvodně špatně označeny. Padělky mohou obsahovat správnou nebo nesprávnou účinnou látku, nemusejí ji však obsahovat vůbec, případně neobsahovat deklarované množství látky. Padělkem je i originální přípravek, jehož obal je falešnou napodobeninou.⁵

⁵ Státní ústav pro kontrolu léčiv: webový portál úřadu [online]. [cit 12.06.2021]. Dostupné z: <https://www.sukl.cz/padelky-leku-a-nelegalni-pripravky>

2. Zneužívání látek s hormonálním účinkem v historickém kontextu

Užívání látek, jejichž úkolem bylo povzbudit tělo nebo mysl sahá až k počátkům lidské civilizace. V těchto dobách, jak víme z historických pramenů, bylo užívání povzbuzujících látek spojeno zejména se snahou člověka přežít v často velice nehostinných a nepřátelských podmínkách, a nebo s jeho touhou po duchovním spojení s něčím, co ho přesahovalo. Látky v těchto dobách užívané tedy měly zvyšovat agresivitu, mírnit strach a únavu a v případě šamanských rituálů měly navozovat stav opojení a halucinace, které vyvolávaly představy spojení s tajemnými silami vesmíru.

*Jeden z prvních důkazů o užití povzbuzujících látek je uchován na jedné starobylé čínské rytině, která zobrazuje císaře žvýkajícího rostlinu *Ephedra vulgaris* obsahující stimulační látku efedrin, která pomáhá udržet člověka bdělého a ostražitého. Podobné informace můžeme zjistit ze zpráv španělských a portugalských dobyvatelů Jižní Ameriky. Často narazíme na popis indiánů v Peru žvýkajících listy rostliny *Erythroxylum coca* smíchané s popelem. Tato směs jim umožňovala v náročném vysokohorském terénu zdolávat vzdálenost až 80 kilometrů denně. Slovo KOKADA označuje délku trasy, kterou posel dokázal absolvovat na jednu dávku koky. Podobné účinky můžeme sledovat u rostliny PEYOTE u domorodců v Mexiku, nebo u indiánů v Ekvádoru, kteří užívali jako podpůrnou látku při překonávání dlouhých vzdáleností odrůdu hořce zvanou YUGO, což lze volně přeložit jako „rostlinu, která dovoluje běhat“.⁶*

Povzbuzujících látek používaných během věků bychom mohli jmenovat stovky. Společným jmenovatelem pro jejich použití je touha člověka získat převahu nad soupeři a protivníky. Dříve to byla především převaha na poli síly, obratnosti a mrštnosti. Dnes se zejména u amatérských uživatelů jedná o snahu získat převahu ve virtuálním světě. Na samotný původ slova doping, jako označení nejrůznějších prostředků zvyšujících výkonost jsou různé názory. Jeden z nich říká, že se jedná o název tuku na mazání podešví proti promoknutí – doop. Další pak tvrdí, že doop je odvar z kořínků a bylin. Název doop také označoval druh

⁶ NEKOLA, Jaroslav. *Sport a doping*. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018, str. 49. ISBN 978-80-7376-539-2.

pálenky, používané při náboženských obřadech. Vůbec první užití termínu DOPING se údajně objevilo v roce 1889 v anglickém naučném slovníku jako označení směsi narkotik a opia určenou pro koně.

V dobách antiky můžeme dohledat řadu příběhů popisujících těžký život řeckých atletů a římských gladiátorů. V těchto příbězích také nalézáme podrobné popisy nejrůznějších povzbuzujících přípravků, které pomáhaly vytvářet a udržovat fyzické a psychické síly a vítězit. Víme, že již v této době byl přikládán velký význam kvalitní stravě, která obsahovala jak zeleninu, tak zdroje živočišných bílkovin specializované podle druhu sportu.

Známa je konzumace fíků, jako důležitého energetického zdroje, odvaru z hub nebo přesličky proti překrvení sleziny (z díla Plinia o běžcích na dlouhé tratě). Antičtí atleti měli na tu dobu nevídanou péči, zajišťovanou profesionálními trenéry zahrnující kromě výběru stravy i regeneraci a lékařský dohled, včetně využívání přírodních látek ke zvyšování výkonnosti⁷.

Po úpadku vývoje ve sportu, jako důležitého společenského a sociálního faktoru, v období středověku nastal jeho další rozvoj až v polovině 19. století. Zejména dochází k rozvoji atletiky, cyklistiky, veslování a plavání. Z tohoto období můžeme nalézt řadu zpráv o sportovcích zlepšujících svoji výkonnost pomocí různých prostředků nabízených chemií 19. století. Šlo především o strychnin, nitroglycerin, opium, kofein a alkohol. Je třeba si uvědomit, že například alkohol byl obzvláště v 19. století běžnou součástí stravy běžné populace a tedy i sportovců, protože se předpokládalo, že dodává sílu a vytrvalost. Tento pohled byl běžným pohledem společnosti, která používala alkoholické nápoje k potlačení žízně a zvýšení vytrvalosti. Navíc, protože tyto nápoje byly většinou filtrované, byly vnímány jako méně nebezpečné než voda, která byla často v městských aglomeracích kontaminována a její pití bylo považováno za nesmírně nebezpečné. Již v polovině 19. století bylo známo, že plavci na soutěži v Amsterdamu brali léky obsahující opium. Z roku 1869 pocházejí zprávy o trenérech cyklistů, kteří svým svěřencům připravovali pro zlepšení vytrvalosti v závodě, trvajícím nepřetržitě 144

⁷ NEKOLA, Jaroslav. *Sport a doping*. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018, str. 51. ISBN 978-80-7376-539-2.

hodin, směs heroinu a opia. Belgičtí cyklisté konzumovali tablety nasáklé éterem, Francouzi brali kofeinové pilulky a Britové se spoléhali na strychnin, heroin, kokain a brandy, ale již také inhalovali čistý kyslík. Bylo nasnadě, že takovýto doping musel dříve či později vést ke kolapsům s následkem smrti. Pravděpodobně prvním známým smrtelným případem v důsledku předávkování drogami je cyklista Artur Linton v roce 1896, který při závodě Bodeaux – Paříž požil lék trimetyl.⁸

Rozvoj sportu v tomto období přivedl barona Pierra de Coubertin k myšlence obnovit po 15. stoletích olympijské hry (zakázány roku 394 n. l.). Pro podporu své myšlenky zorganizoval na Sorboně roku 1892 kongres pro obnovení olympijských her. Na tomto kongresu byl také založen jako řídicí orgán Mezinárodní olympijský výbor, který zorganizoval první novodobé olympijské hry v Athénách roku 1896. Z hlediska problematiky AAS je vznik Mezinárodního olympijského výboru zásadní, neboť v následujících letech se stal hybnou silou boje proti zneužívání podpůrných látek ve sportu.

Obnovení olympijských her začalo novou kapitolu sportovního klání se všemi průvodními jevy, a to včetně dopingu. Poprvé se o něm psalo v souvislosti s olympijskými hrami v Saint Louis v roce 1904, kdy Tomas Hicks byl v důsledku vyčerpání během závodu ošetřován, vlastně dopován injekcemi strychninu. V lékařské zprávě z maratonu bylo uvedeno, že během něj dostal Hicks několik strychninových injekcí a nápoj z vajíček a brendy. Závěrem lékařské zprávy bylo, že drogy jsou pro sportovce velkým přínosem. Obdobně vítěz maratonského běhu Donaldo Pietri na olympijských hrách v roce 1908 byl za cizí pomoc diskvalifikován a závod vyhrál Američan John Hayes. Později se tvrdilo, že Pietri požil během závodu velké dávky strychninu, přesvědčivé důkazy však nebyly předloženy a oficiální vyjádření uvádělo, že se jednalo o vyčerpání z tepla. Doping v té době nacházel výraznější uplatnění i v dalších sportech jako byl box, nebo profesionální americký fotbal. Účinnou dopingovou látkou té doby byl strychnin doplňovaný aromatizovanými alkoholy, koňakem a kokainovou masťou pro omezení bolesti při úderech do obličeje. Experimentovalo se však i s nebezpečnější drogou heroinem.

⁸ NEKOLA, Jaroslav. *Sport a doping*. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018, str. 50. ISBN 978-80-7376-539-2.

Významným katalyzátorem rozšíření drog se stala druhá světová válka. Extenzivní a nekontrolované užívání mezi vojáky přineslo nejen zisk nových poznatků o těchto látkách, ale též ukázalo možnosti jejich neterapeutického využití.⁹

Prostředí válečných konfliktů přímo vyžadovalo odbourávání strachu, zvyšování odvahy, agresivity, a především vystupňování fyzické odolnosti až na hranici přirozených lidských možností. Povzbuzující látky brali vojáci všech válčících stran. Nejčastěji to byl alkohol, jehož druh odpovídal zvyklostem jednotlivých národností. Vedle alkoholu nacházely uplatnění nové chemické látky na bázi amfetaminu (r. 1887 jej získal Edeleano jako B-fenylizopropylamin, který však byl v medicíně jako inhalační prostředek proti astmatu použit až mnohem později). Zájem o amfetamin jako léčebný prostředek se znovu objevil ve třicátých letech 20. století, kdy byla prokázána jeho schopnost ovlivňovat nervovou soustavu. Zprávy o klinickém uplatnění amfetamin-benzedrinu pocházejí ze Spojených států amerických, kde byl použit jako stimulační lék při léčbě narkolepsie. Pokračující výzkumy a pokusy s amfetaminy přivedly vojenské experty na myšlenku vyzkoušet tyto preparáty i ve válečných operacích druhé světové války k odvrácení únavy, překonání strachu, hladu a žízně. Existují doklady o velmi rozšířeném užívání tzv. Energy-Tablets v britské a americké armádě a také v japonské armádě, po které zůstaly velké zásoby, které byly rozprodávány a zneužívané japonskou mládeží. V německé armádě byla použita další psychostimulující látka na bázi amfetaminu – pervitin (metamfetamin) uvedený do prodeje jako lék v roce 1939. Po zkušenostech s jeho užíváním byla popsána v roce 1941 první psychóza. Objevuje se pocit obrovské fyzické a mentální síly, následovaný emoční labilitou, při které je narušeno vnímání, nastupuje halucinace a pocit iluzí. Ve válce se experimentovalo ještě s dalšími psychotropními látkami např. s derivátem opia-morfinem, používaným hojně k utlumení bolesti nebo heroinem, na nichž se stávali uživatelé závislí. Do této doby je také možno datovat počátky šíření toxikomanie se všemi průvodními jevy, včetně rozšiřování ilegální distribuční sítě po celém světě.¹⁰

⁹ NEKOLA, Jaroslav. *Sport a doping*. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018, str. 51. ISBN 978-80-7376-539-2.

¹⁰ NEKOLA, Jaroslav. *Sport a doping*. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018, str. 48-49. ISBN 978-80-7376-539-2.

Vojáci vracející se z válečných konfliktů domů do civilního života si s sebou přinášejí i poznatky o nových povzbuzujících látkách, a tak ve sportu nastávají časy zneužívání amfetaminu a jeho derivátů, který nahrazuje do té doby nejčastěji používaný strychnin.

Amfetamin pro jeho snadnou detekci posléze nahrazuje efedrin spolu s pseudoefedrinem a fenylpropanolaminem jako představitele látek ovlivňujících centrální nervový systém podobně jako amfetamin.

Velkému rozšíření těchto substancí nahrává i skutečnost, že jsou přítomny v mnoha běžných lécích, zejména proti nachlazení, které je možné získat i bez lékařského předpisu. Stimulační účinky na lidský organismus jsou všeobecně známy také u kofeinu. Kofein byl ve sportu populární již v minulém století a pro snadnou dostupnost a společenskou akceptovatelnost je oblíben jako stimulační látka dodnes. Jeho vliv na kvalitu sportovního výkonu je oproti syntetickým stimulantům typu amfetaminu zanedbatelný.

Jak vyplývá z výše uvedeného, prvními „moderními“ dopingovými látkami byly hlavně stimulanty jako strychnin, kokain a kofein. Rozšíření syntetických derivátů fenyletylenaminu, především amfetaminu, metamfetaminu a jejich zvýšené používání prakticky ve všech armádách během druhé světové války vedlo k jejich masivnímu zneužívání ve všech oblastech lidského života, tedy i ve sportu.

Využití stimulantů bylo vázáno na konkrétní časový úsek a konkrétní sportovní výkon, během něhož bylo třeba zvýšit výkonnosti sportovce. Poznání v oblasti hormonů přineslo však zcela nový druh látek, možností jejich zneužívání a zároveň zastírání jejich užití, kdy užívání těchto látek začalo být dlouhodobou součástí přípravy sportovců, přičemž v samotném okamžiku potřeby zvýšeného sportovního výkonu zpravidla k jejich aplikaci nedocházelo. Těmito látkami byly látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a z nich nejčastěji anabolické steroidy, které se staly fenoménem 20. století.

Po druhé světové válce se snaha po rychlé obnově válkou zničených hospodářství, rekonstrukci průmyslu a uplatnění nových technologií spolu s entusiasmem lidí promítla i do rozmachu sportu. Nástupem sportovců Sovětského svazu a později Německé demokratické republiky na sportovní scénu

*na olympijských hrách v roce 1952 byla odstartována nová etapa sportovního soutěžení, které se již neodehrávalo jen v souboji jednotlivců, ale začalo vážné soupeření národů, které po čase přerostlo v soupeření dvou světových společenskoekonomických soustav. Začalo 40 let studené války, i ve sportu. Toto období však nesmírně urychlilo techniku a metodiku sportovní přípravy, v tréninku se začali uplatňovat nové vědecké poznatky a přístupy. Snaha porážet soupeře, motivovaná ideologickými pohnutkami, mnohdy vedla k absolvování drastických tréninkových dávek, hraničících s mezními limity lidského organismu. Pro vítězství již nestačilo používat podpůrné prostředky typu stimulancií při soutěži, bylo třeba výrazně podpořit nárůst výkonnosti v tréninku. V tomto směru významně pomohla věda a lékařská praxe – začala nová éra využívání **vlastností hormonů**. Jde o jeden z nejzajímavějších jevů v historii zneužívání drog, kdy se z látek vyvinutých pro lékařské účely stanou prostředky využívané ve sportu k doping.*¹¹

Již v minulém století se vědci domnívali, že s rozvojem mužských pohlavních znaků souvisejí varlata a zkoušeli z nich extrahovat chemické látky.

První zmínka o extrakci anabolického hormonu pochází z roku 1889 ve spojení se jménem Charles-Édouard Brown-Séquard. Tento excentrický mauricijský lékař působící ve Spojených státech amerických a ve Francii se zapsal do historie svým popisem tzv. Brown-Séquardova syndromu. V pozdějším věku se jeho excentrické chování prohloubilo a předmětem jeho zájmu se staly experimenty související s hledáním omlazujících přípravků. Známy byl především propagací „sexuálního omlazení“ po aplikaci subkutánní injekce výtažků z opičích varlat. Tuto metodu údajně vyzkoušeli tisíce mužů. Pozdější výzkumy jasně doložily, že se jednalo o placebo efekt, neboť varlata na rozdíl třeba od štítné žlázy produkované hormony neukládají. Zcela nepochybně však můžeme tohoto vědci označit za předchůdce endokrinologie a na poli osob zneužívajících zakázané látky hormonálního charakteru patří zcela nepopíratelně mezi průkopníky. Stejně jako Ernst Laquer, který v roce 1935 izoloval ze 100 kg býčích varlat 10 mg sloučeniny, která byla později pojmenována testosteron.

¹¹ NEKOLA, Jaroslav. *Sport a doping*. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018, str. 53. ISBN 978-80-7376-539-2.

Pravděpodobně nejvýznamnější vědeckou osobností v této oblasti byl *Adolf Butenandt*, jehož jméno bude vždy spojeno s jeho prací o pohlavních hormonech, za kterou mu byla společně s *Leopoldem Růžičkou* udělena Nobelova cena za chemii za rok 1939. *Butenandt* v roce 1931 izoloval androsteron v čisté, krystalické formě. Z androsteronu on i *Růžička*, nezávisle na sobě, získali v roce 1939 testosteron, sloučeninu, kterou v roce 1935 získal jako první výše jmenovaný *Ernst Laqueur*.¹² Záhy poté začal *Charles D. Kochakian* na univerzitě v Rochesteru studovat možnost využití jeho anabolických vlastností pro urychlení hojení úrazů a popálenin a k rekonvalescenci válečných zajatců po dlouhodobém strádání. V prosinci 1937 popsal *George L. Foss* v časopisu *Lancet* náhradu endokrinní funkce varlat u mladého muže vážně zraněného za války šrapnelem.¹³

Později se také zjistilo, že testosteron je jedním ze skupiny mužských pohlavních hormonů, které se souhrnně nazývají androgeny. Ve třicátých letech 20. století sloužil testosteron výhradně k lékařským účelům. Objevují se však i nové možnosti využití, a to zejména pro armádní účely, kdy se dochovaly zprávy o používání androgenů pro zvýšení agresivity a síly u německých vojáků. Až do počátku padesátých let 20. století se však neobjevují žádné zprávy, že by o testosteron měli zájem i sportovci.

Zlomem pro vývoj vztahu politiky a sportu a vůbec pro vývoj světového sportu se staly Olympijské hry v roce 1952 v Helsinkách. Nejen, že se na nich poprvé od války mohli objevit němečtí sportovci, ale vůbec poprvé se na ně vydala výprava Sovětského svazu. „Tábor míru“, jak se země východního bloku samy označovaly, se opevnil ve vlastní samostatné olympijské vesnici Otaniemi vyzdobené portréty sovětských vůdců. Objevil se také současně nový fenomén sportu a sice zvýšený důraz na přípravu ke sportovnímu výkonu kvalitním tréninkem podpořený novými poznatky z řady vědních disciplín, především medicíny a biomechaniky.

¹² *Nobelprize.org: informační portál o nositelích Nobelovy ceny*[online],[cit. 20.12.2021]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/prizes/chemistry/1939/butenandt/biographical/>

¹³ *LAPČÍK, Oldřich, Luboslav, STÁRKA, Svaly v prášku. Vesmír* [online]. 2019. č. 5. [cit. 3.9.2021]. ISSN 1214-4029. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2019/cislo-5/svaly-z-prasku-svaly-prasku.html>

První účast Sovětů na olympijských hrách nastartovala také soupeření USA a právě SSSR, případně v širším kontextu mezi tzv. kapitalistickými a socialistickými státy. Dominance USA a Sovětského svazu znamenala pro menší státy nutnost vyvinout větší úsilí, nechtěly-li tyto resignovat na vytváření vlastního obrazu dovnitř i navenek za pomoci sportu. Součástí nových přístupů k tréningu, začaly do této oblasti pronikat také nové informace o možnosti využití poznatků o účinnosti různé podpory zvýšených požadavků na trénink prostředky medicíny. V té době ale ještě nedošlo k vytváření jednotlivých dopingových a jiných systémů, které by v boji vedeném sportovními prostředky pomáhaly. O tom, kdo první použil anabolické steroidy pro zlepšení tréningu se vedou spory. Někteří američtí sportovci a trenéři dodnes tvrdí, že podávání anabolika odkoukali od Sovětů, zatímco druhá strana tvrdí, že s použitím anabolik začali právě Američané.¹⁴

Jisté ale je, že epicentrem šíření steroidů na americkém kontinentu se stal York Barbell Club v Yorku, ve státě Pennsylvania, se kterým spolupracoval jako lékař vzpěračů John Ziegler. Právě Ziegler začal vytvářet program pro vzpěrače a zároveň spolupracoval s farmaceutickou společností CIBA, která mu dodávala právě od roku 1954 testosteron pro „experimentální účely“¹⁵. Jedním z prvních steroidů, které začali sportovci používat, byl právě preparát společnosti CIBA s názvem DIANABOL, který přišel na trh v roce 1958¹⁶. Sám Ziegler se později hájil slovy: „Problém byl, že se uživatelé do steroidů zbláznili. Zjistili, že jedna pilulka je dobrá, tři nebo čtyři budou lepší a jedli je jako cukroví,“ řekl Zeigler v roce 1969 v rozhovoru novináři Billu.¹⁷

Abychom si lépe dokázali představit slova Johna Zeiglera v číslech, je třeba si uvědomit, že skupina androgenních anabolických steroidů obsahuje více než 30

¹⁴ POLÁČEK, Vít. *Dopingem k upevnění mezinárodní prestiže. Paměť a dějiny* [online]. 2019. roč. 13. č. 3. [cit. 9.11.2021]. ISSN 1802-8241. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/10/PD_3_19_s44-54.pdf

¹⁵ Dimeo, Paul. *A History of Drug Use in Sport 1876 – 1976* [online]. Oxfordshire: Routledge Publishing. 2007. [cit. 01.08.2021]. s.74. ISBN: 978-0415357722, Dostupná z: <https://www.amazon.com/History-Drug-Use-Sport-Beyond/dp/0415357713>

¹⁶ ROSEN, M, Daniel. *Dope: A History of Performance Enhancement in Sports from the Nineteenth Century to Today*. Westport: Praeger. 2008. s. 15. ISBN: 978-0313345203. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Dope-History-Performance-Enhancement-Nineteenth-ebook/dp/B0028N5WTQ>

¹⁷ DIMEO, Paul. *A History of Drug Use in Sport 1876 – 1976* [online]. Oxfordshire: Routledge Publishing. 2007. [cit. 01.08.2021]. s.73. ISBN: 978-0415357722, Dostupná z: <https://www.amazon.com/History-Drug-Use-Sport-Beyond/dp/0415357713>

příkladů přírodních a syntetických derivátů mužského pohlavního hormonu testosteronu, který má jak androgenní, tak anabolický efekt. 24hodinová produkce testosteronu u muže je 7 mg, u ženy 0,7 mg. Terapeutické dávky per os se pohybují kolem 5-10 mg na den, u mnoha sportovců byly však opakovaně zjištěny dávky okolo 300 mg a více denně.

K užívání anabolických steroidů významně přispělo i příznivé společenské klima, tedy rozdělený a neustále ve všech oblastech soupeřící bipolární svět západu a východu. Prudký rozvoj prakticky všech segmentů společnosti po druhé světové válce, hospodářský růst, rozvoj nových odvětví průmyslu, pokrok ve vědě a výzkumu, první úspěšné pokusy o dobývání vesmíru, to vše vzbudilo v lidech přesvědčení, že již není oblasti, se kterou by si lidstvo neporadilo. Užívání anabolických steroidů jenom ve správný čas zapadlo do tohoto vzorce, kdy účinky těchto hormonálních látek jenom potvrzovaly přesvědčení uživatelů o pokroku lékařské vědy a nežádoucí účinky byly vnímány jako bagatelní a snadno řešitelné dalším očekávaným pokrokem medicíny.

Prvotní užívání Dianabolu v silových sportech se brzo rozšířilo i do dalších sportovních disciplín. Uživatelé anabolických steroidů brzo začali vítězit, a tak zavládlo všeobecné přesvědčení, že úspěch je možný pouze za jejich podpory. V roce 1956 prohlásila olympijská vítězka v Melburn Olga Fikotová – Connollyová, že dnes v hodů diskem neexistuje žena, která by mohla překonat rekord bez užívání anabolických steroidů.

Mezi léty 1960 a 1964 se rozšířilo používání anabolických steroidů také u Američanů a Britů. Atletický trenér Tom McNab na Olympijských hrách v roce 1964 zjistil, že americký tým bere v době snídaně množství tablet, vitaminy a nějaké nové, kterým říkají anabolické steroidy.¹⁸

Reakcí socialistického bloku na tuto situaci bylo vytvoření státem řízeného systému dopingu, který doznal svého vrcholu v Německé demokratické republice. V roce 1964 byla v NDR přijata doktrína navrhuující využívání anabolických látek

¹⁸ DIMEO, Paul. *A History of Drug Use in Sport 1876 – 1976 [online]*. Oxfordshire: Routledge Publishing, 2007. [cit. 01.08.2021]. s.77. ISBN: 978-0415357722, Dostupná z: <https://www.amazon.com/History-Drug-Use-Sport-Beyond/dp/0415357713>

v přípravě profesionálních sportovců, a to především v olympijských sportech s cílem porazit západní mocnosti na sportovním poli. Její první faktické důsledky se projevily při přípravě sportovců NDR na olympijské hry v Mexiku v roce 1968.¹⁹

Z hlediska užívání anabolických steroidů širokou veřejností bylo pravděpodobně zásadní experimentování s anabolickými steroidy v kulturistice a to zejména ve Spojených státech amerických. Prvotní experimentování s Dianabolem a Nanrolonem přešlo ve složité postupy v dávkování různých látek s cílem zvyšování svalové hmoty. Zde pravděpodobně vznikly první tzv. „steroidové kúry“ jako kombinace dávkování injekčně a orálně podávaných steroidů.

Užívání anabolických steroidů v té době proniklo prakticky do všech sportovních odvětví. V sedmdesátých letech byla provedena anketa mezi švédskými atlety, kde se zjistilo, že 35 % atletů jsou uživatelé anabolických steroidů. V prostředí vzpěračů to bylo až 75 % uživatelů.

Mezinárodní sportovní společenství v čele s mezinárodním olympijským výborem bylo situací zneklidněno a problém již nemohlo a nechtělo ignorovat.

Jak tedy došlo ke změnám postojů společnosti vůči alkoholu, drogám a jiným zakázaným látkám? Abychom zodpověděli tuto otázku, musíme se vrátit zpět do konce 19. století. V té době docházelo k přeměně společnosti související s jejím růstem vycházejícím z průmyslové revoluce. *Zejména hnutí střídmosti (nebo také abstinenční hnutí) soc.-zdravotní hnutí, zaměřené proti nadměrnému, resp. též jakémukoli používání alkoholických nápojů, rozvíjející se od začátku 19. st. hlavně v USA, ve skandinávských zemích, v Anglii, Německu, Švýcarsku, ale také v Haliči, Polsku, Slezsku i na území bývalého Československa. Toto hnutí bylo jednou z reakcí na alkoholismus, masově se rozmáhající díky průmyslové velkovýrobě lihovin a piva a rozšiřující se sítí prodeje a pocíťovaný jako překážka hospodářského a národního rozvoje.²⁰* Toto hnutí dalo morální autoritu boji proti

¹⁹ POLÁČEK, Vít. *Dopingem k upevnění mezinárodní prestiže. Paměť a dějiny* [online]. 2019. roč. 13. č. 3. [cit. 9.11.2021]. ISSN 1802-8241. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/10/PD_3_19_s44-54.pdf

²⁰ *encyklopedie.soc.cas.cz: webový portál sociologické encyklopedie sociologického ústavu AV* [online]. [cit. 18.06.2021]. Dostupné : https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hnut%C3%AD_abstinentsk%C3%A9

alkoholismu, která pak byla následně praktikována na další stimulanty. V důsledku toho se narkotika jako heroin, kokain spolu s alkoholem začala spojovat nejen se závislostí a degenerací, ale i se zločinem a neřestí.

O rozvoj abstinenciho hnutí se v Čechách se zasloužil pražský profesor hygieny G. Kabrhel, propagátor veřejného zdravotnictví, který se v r. 1905 stal předsedou Zemského spolku proti alkoholismu, v r. 1918 přejmenovaného na Československý abstinentní svaz. Za první republiky Československý abstinentní svaz spravoval za státní podpory tehdejší jediný spec. protialkoholický ústav v Čechách (v Tuchlově). Zakladatelem čes. lidového protialkoholického hnutí byl poslanec J. Hybeš, který šířil myšlenku vystřízlivění dělníka; v r. 1900 založil v Brně první organizovaný abstinentní spolek.²¹

Regulační mechanismy související s drogami byly vytvořeny kvůli nárůstu používání opia v období po Opiových válkách (1840–42 a 1857–60) mezi Velkou Británií a Čínou. V Británii vznikla v roce 1860 restriktivní legislativa týkající se volně prodejných léků. Heroin a morfin byly nyní stále více předepisovány pouze jako sedativa. Po roce 1900 došlo díky tlaku na zákonné reformy k jasnějšímu vymezení mezi tím, co bylo považováno za nelegální a legální drogy. Zákon o lékárnách z roku 1906 omezil v Británii prodej některých léků. Kromě toho *užívání kokainu a opia jako stimulantů bylo omezeno zákonem Dangerous Drugs Act z roku 1920, který je zde zpřístupnil pouze na lékařský předpis²²*. V Americe byl podobný problém definován myšlenkou prosazovanou lékaři a psychiatry o „závislém typu“, kdy závislost byla definována jako nemoc. V roce 1914 Harrisonův protidrogový zákon kriminalizoval drogovou závislost a učinil opiáty a další omamné látky legálně dostupné pouze na lékařský předpis k léčbě nemocí. Během meziválečných let byla prosazována myšlenka, že závislost je spojena s psychopatickou osobností a závislý byl považován za potenciálního zločince a byly u něj prakticky vždy diagnostikovány sociopatické sklony. Došlo tedy nejen

²¹ dtto.

²² *health.org.uk: webový portál nadace pro lepší zdravotní péči občanů VB [online]. [cit. 20.12.2021]. Dostupné z: <https://navigator.health.org.uk/theme/dangerous-drugs-act-1920-criminalising-opium-and-cocaine-possession>*

ke zvýšenému povědomí o užívání drog, ale také o tom, že to s sebou nese sociální stigma.

Jakákoli souvislost mezi sportem a drogami představovala problémy pro ty, kteří v kultu atletiky v 19. století viděli potenciální přínosy pro veřejné zdraví na rekreační úrovni s mantrou zdravé mysli ve zdravém těle.

První sport, který se dopingem zaobíral, byly koňské dostihy. V roce 1903 Jockey Club zakázal doping koní. Tento zákaz byl kontrolovatelný až od roku 1910, kdy byl vyvinut první test na přítomnost nejčastěji zneužívaných látek ze slin. Od roku 1930 bylo zavedeno povinné testování na všech dostizích pořádaných pod záštitou Mezinárodní dostihové organizace. To, že se první zákazy dopingu týkaly převážně profesionálního sportu, bylo vynuceno propojením tohoto sportu se sázením, kdy sázející vyžadovali rovné podmínky pro všechny.

První dopingové opatření bylo přijato pro maratonské závody v roce 1908, kdy bylo přijato pravidlo, že maratónští běžci měli zákaz vzít jakoukoli drogu na startu, nebo v průběhu závodu. V tomto období také sílí odpor vůči podpurným látkám ze strany sportovců i trenérů. Z roku 1924 lze citovat projev jednoho lékaře, který uvedl, že není nic trestuhodnějšího, než používat farmakologické látky ve snaze zlepšit své výkony v soutěži s ostatními, kteří ke sportovnímu setkání přinesou pouze kondici, které dosáhli tréninkem.

Mezinárodní olympijský výbor (dále také MOV) pod předsednictvím američana Avery Brundage zřídil v roce 1928 dopingový podvýbor v čele s Arthurem Porrittem. V roce 1929 přijal Pravidlo o zákazu dopingu a byla vypracována první definice dopingu, ke které byl připojen seznam zakázaných látek.

První Evropská konference o dopingy byla následující rok a definice dopingu, se kterou přišla, byla základem antidopingu po celém světě. Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) také zřídila podvýbor pro doping.

S další definicí přišla Rada Evropy v roce 1963 v rezoluci Výboru ministrů č. 67/12, což byl první dokument o právní úpravě dopingu. Ta byla následně několikrát doplňována.²³

V roce 1965 britský vědec prof. Arnold Beckett navrhl první testovací postupy. Zapojení britských vědců do navrhování počátečních antidopingových schémat odráželo širší sociální a sportovní tradice. Byli to muži předválečné generace, kteří věřili, že sport znamená něco víc než jen vítězství.

V roce 1966 stanovila dopingová komise MOV předběžný seznam látek, které byly na olympiádě v Mexico City zakázány. Anabolické steroidy na seznamu nebyly, protože k jejich detekci neexistoval žádný test. Dopingové zkoušky tak jak je známe v současné době, poprvé proběhly v roce 1968 na X. zimních olympijských hrách v Grenoblu.

Často bývá v tomto období též zdůrazňován význam vzniku Lékařské komise MOV (1967), která se stala orgánem celosvětově řídícím boj proti dopingu.

Významné kroky v této oblasti učinila Francie a to zejména zásluhou dr. Pierra Dumase, kterému se podařilo zvýšit společenské povědomí o zdravotních rizicích dopingu. V roce 1965 byla tedy ve Francii přijata legislativa, která se zaměřovala na používání stimulantů ve sportu. V souladu s veřejnou politikou francouzské vlády byl doping považován za záležitost veřejného zdraví, protože se věřilo, že sportovci, kteří se těšili velké oblibě ve společnosti, vystupují jako vzory pro mladé lidi. Antidopingové zákony byly schváleny v této době také v Belgii (1965) a Itálii (1971).

Zlomovou událostí v boji proti dopingu anabolickými steroidy se staly olympijské hry v roce 1972 a to v mnoha ohledech. Pro pochopení tohoto faktu je třeba si uvědomit historické souvislosti. Klíčová z hlediska anabolických látek je v tomto období role Německé demokratické republiky. Po druhé světové válce bylo dovoleno německému výběru vrátit se na olympiádu v roce 1952. To se ovšem týkalo jenom Spolkové republiky Německo a výběru Francií okupovaného Sárska.

²³ *coe.int: webový portál Rady Evropy. Resolution on the Doping of Athletes (67/12) [online]. [cit. 18.01.2022]. Dostupné z: https://www.coe.int/t/dg4/sport/Resources/texts/spres67.12_en.asp*

Východní Němci závodili v letech 1956 až 1964 pod vlajkou jednotného německého výběru. V roce 1968 uznal Mezinárodní olympijský výbor Národní olympijský výbor Německou demokratickou republiku (dále jen NDR) čímž tato epocha skončila a východní Německo mohlo poslat sportovce pod vlastní vlajkou poprvé do Mexika. Jejich premiéra byla nadmíru úspěšná. *Výkon nováčka měl poněkud problematičtější pozadí – jeho úspěchu totiž předcházela výzkum zaměřený na doping a maximální efektivitu sportovních výkonů. Ten v NDR fungoval již od konce padesátých let, ale logicky se zintenzivnil právě při přípravě na první olympijské hry, kterých se reprezentace této země mohla zúčastnit. Výzkum v NDR se ale změnil v organizovaný a široce pojatý systém zejména při přípravě na hry následující. V politické rovině se totiž nabízela možnost soupeřit s nenáviděným kapitalistickým rivalem přímo na jeho půdě, protože hry měla pořádat SRN v Mnichově.*²⁴ V Německé demokratické republice se začala centrálně plánovat nejen výkonnost, ale i počty medailí, na které se zaměřila finanční, vědecká i politická pozornost. Od nich se požadovala efektivita a především výsledky. V roce 1968 vznikla pracovní skupina, jež podávala 42 vrhačům anabolika, a podle některých pramenů brala tyto prostředky již v roce 1970 v podstatně kompletní východoněmecký reprezentace.²⁵ Raketový nástup východních Němců následně vyvolal tlak na užívání anabolik i v dalších zemích. Bylo to na mých prvních závodech na ME 1971 v Helsinkách. Seděli jsem na tribuně, a už jsem tu zasranou písničku, tu hymnu NDR, nemohli poslouchat. Pak jdeš za svým doktorem a ptáš se: „Proč nemáme ty pilulky?“ vzpomínal na své setkání s dopingem a na atmosféru závodů začátku sedmdesátých let západoněmecký sprinter Manfred Ommers.²⁶ Na této olympiádě se východoněmecká reprezentace umístila na třetím místě v pořadí národů. Její

²⁴ POLÁČEK, Vít. *Dopingem k upevnění mezinárodní prestiže. Paměť a dějiny* [online]. 2019. roč. 13. č. 3. [cit. 9.11.2021]. ISSN 1802-8241. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/10/PD_3_19_s44-54.pdf

²⁵ SINGER, Andreas, Bernard TREUTLEIN: *Doping im Spitzensport. Sportwissenschaftliche Analysen zur nationalen und internationalen Leistungsentwicklung*. Aachen, Mayer & Mayer Verlag, 2012, s. 92. ISBN: 978-3891246641. Dostupné z: <https://www.amazon.de/Doping-Spitzensport-Sportwissenschaftliche-Leistungsentwicklung-Sportentwicklung/dp/3891246641>

²⁶ POLÁČEK, Vít. *Dopingem k upevnění mezinárodní prestiže. Paměť a dějiny* [online]. 2019. roč. 13. č. 3. [cit. 9.11.2021]. ISSN 1802-8241. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/10/PD_3_19_s44-54.pdf

sportovci získali 66 medailí, což bylo o 26 více než sportovci Německé spolkové republiky.

Československá výprava v Mnichově skončila v pořadí národů na 18 místě, což bylo bráno jako velký neúspěch a tak byla formulována nová představa sportu jako nástroje k propagaci režimu, která byla přestavena na jednání Ústředního výboru československé tělovýchovy a sportu (dále jen ÚV ČSTV)²⁷ v roce 1983. Ve vztahu k anabolickým steroidům můžeme v této zprávě nalézt konstatování o existenci anabolik, jejich nežádoucích účincích a odůvodněný zákaz těchto medikamentů jako dopingového prostředku. *Dále však uváděla: I přes tento zákaz značná část vrcholových sportovců ve všech zemích světa – zejména ve vybraných sportovních odvětvích – nadále anabolika používá, protože přispívají k vrcholové výkonnosti natolik, že jejich vynechání je značným handicapem. V některých zemích bylo proto přikročeno k systematickému výzkumu jak chování anabolických steroidů v těle z hlediska dopingové kontroly, tak z hlediska účelného podávání jednak k dosažení maximální výkonnosti a jednak k omezení nežádoucích zdravotních důsledků. V ČSSR tato problematika není řešena, ale sportovci v řadě případů anabolika užívají bez lékařské kontroly, ať již na doporučení trenéry, anebo individuálně. Nelze vyloučit, že v některých případech při podávání anabolik spolupracují lékaři. Nadto se anabolika nezdravě rozšiřují i do kategorií, kde nejsou na místě (je tomu tak zejména u mládeže a žen). Tento současný stav u nás ohrožuje zdravotní stav některých sportovců, nezaručuje optimální výkonnost a hrozí odkrytím dopingů při mezinárodních soutěžích. Na druhé straně podložený a sledovaný výzkum a racionální aplikace anabolik pro úzce sledovaný okruh sportovců významně přispívá svými výsledky k politické propagaci sportu a tělovýchovy sportu v socialistickém státě a k upevnění mezinárodní prestiže naší republiky.*²⁸ Tato zpráva vede autora k přesvědčení, že na našem území v té době neexistoval státem řízený doping tak, jako ve spoustě dalších zemí, zejména východního bloku. V případě České republiky byl model

²⁷ Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV) ustanoven z rozhodnutí Komunistické strany Československa na základě zákona č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy.

²⁸ POLÁČEK, Vít. *Dopingem k upevnění mezinárodní prestiže. Paměť a dějiny* [online]. 2019. roč. 13. č. 3. [cit. 9.11.2021]. ISSN 1802-8241. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/10/PD_3_19_s44-54.pdf

státem řízeného dopingu realizován spíše v úrovni zbožných přání agilních stranických funkcionářů. Užívání anabolických steroidů bylo do té doby chaotické a živelné a často záviselo hlavně na osobních ambicích sportovců, trenérů, nebo svazových funkcionářů a dle pracovních zkušeností autora se tato situace příliš neliší od současného stavu. *Toto poznání potvrzuje ve své vzpomínce i vzpěrač Jiří Helebrand: „Pamatuju, že na začátku sedmdesátých let pro nás nějakí Bulhaři nebyli soupeř. Ale za krátkou dobu jsme na ně naprosto neměli šanci. Tam propracovali systém, který už v Rusku byl na vědecké bázi. To samé byli i enderáci. Tam to dělali nejlépe na světě.“*²⁹

Zpráva pracovní skupiny ovšem přinášela i návrhy na změny. Hlavním bodem bylo zajištění důkladné kontroly, která měla zabránit nadměrnému užívání anabolických steroidů. Cílem nebylo ochránit zdraví sportovců, ale ochrana mezinárodního renomé ČSSR tím způsobem, že nebude možné získat důkazy o zneužívání anabolických steroidů českými a slovenskými sportovci. Navrhovala tak vznik nové antidopingové laboratoře. Jak lze zjistit z dobových materiálů, tento pokus o státem organizovaný doping nefungoval dle očekávání, a to zejména pro neochotu většiny lékařů na akci spolupracovat a prohřešit se tak etickým principům svého poslání. V mnoha případech prý lékaři sportovce varovali před negativním působením steroidů, než aby aktivně medikamenty objednávali a dávkovali. O výsledcích tohoto programu svědčí i fakt, že v tomto období ČSSR byla na posledním místě ve výsledcích na sportovních soutěžích mezi sportovně vyspělými socialistickými státy.

Dalším významným krokem v boji proti dopingu byla i anketa provedená mezi sportovci na olympijských hrách v Mnichově, která zjistila, že 85 % sportovců užívá nějaké povzbuzující látky.

Neméně klíčovou okolností byl fakt, že na těchto olympijských hrách stál v čele dopingových kontrol prof. Manfred Donike. Často bývá uváděno, že prof. Manfred Donike a jeho laboratoř v Kolíně nad Rýnem dokázal vyvinout spolehlivý test na

²⁹ POLÁČEK, Vít. *Dopingem k upevnění mezinárodní prestiže. Paměť a dějiny* [online]. 2019. roč. 13. č. 3. [cit. 9.11.2021]. ISSN 1802-8241. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/10/PD_3_19_s44-54.pdf

anabolické steroidy, takže testovat se mohlo již na následujících olympijských hrách v roce 1976 v Montrealu. Pravdou však je, že prof. Donike jako první v roce 1969 uspěl v syntéze MSTFA (*N*-methyl-*N*-trimethylsilyl-trifluoracetamid). MSTFA je nyní považován za nejpoužívanější derivatizační činidlo pro plynovou chromatografii. Na olympijských hrách v Mnichově v roce 1972 stál Manfred Donike v čele dopingových kontrol a poprvé použil systematickou analýzu s využitím moderních metod plynové chromatografie a hmotnostní spektrometrie.³⁰ Teprve v roce 1983 prof. Donike vyvinul derivatizační metodu, která umožňuje stanovení anabolických steroidů z pouhých 2 ml moči. Používání této metody v osmdesátých letech zasadilo citelnou ránu užívání anabolických steroidů jak sportovcům podléhajících státní kontrole z východního bloku, tak sportovcům západního bloku financovaného reklamními smlouvami.

Olympijské hry v Soulu v roce 1988 se staly důležitým milníkem boje proti anabolickým steroidům. Dopingový skandál kanadského sprintera Bena Jonsona při jeho ostře sledovaném soupeření s americkým sprinterem Charlesem Lewisem byl onou příslovečnou poslední kapkou pro mezinárodní sportovní společenství. Bylo zcela zřejmé, že opatření prováděná na úrovni sportovních svazů, nebo i státních sportovních organizací nejsou dostatečná a je nezbytné začít vymáhat antidopingová pravidla na úrovni mezinárodní spolupráce prostřednictvím mezinárodního práva.

³⁰ *dshs-koeln.de: webový portál Německé sportovní univerzity v Kolíně nad Rýnem* [online].[cit. 17.09.2021]. Dostupné z: <https://www.dshs-koeln.de/institut-fuer-biochemie/institut-mitarbeiter/manfred-donike-institut-fuer-dopinganalytik-mdi-ev/manfred-donike-leben/>

3. Fenomenologie protiprávního jednání v oblasti trestného činu nakládání s látkami s hormonálním účinkem, epidemiologie a příčiny zneužívání

3.1. Fenomenologie protiprávního jednání

Výzkumný soubor tvoří data extrahovaná ze statistických přehledů kriminality („Statistické přehledy kriminality“, roky 2016 až 2021) tzv. Evidenčně statistického systému kriminality (ESSK) provozovaného specializovaným pracovištěm Policejního prezidia, kterým je Odbor věcných gescí a statistik Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PČR. Data se vztahují k trestnému činu dle ustanovení § 288 trestního zákoníku, výroba a jiné nakládání s látkami s anabolickým a jiným hormonálním účinkem. Tento trestný čin je v uvedeném ESSK kvantifikován pod takticko-statistickým kódem 644. Sledované období bylo autorem vymezeno roky 2016 až 2021.

V tomto období bylo registrováno PČR 233 skutků, přičemž objasněno bylo Policií ČR 192 skutků. Jak lze pozorovat z grafu č. 1 vedeného v příloze č. 1 této práce, jak registrované skutky, tak skutky objasněné kopírují křivku mající od roku 2016 vzestupnou tendenci, přičemž tato křivka kulminuje v roce 2019 a následně u obou ukazatelů klesá. Poměrně nízký počet registrovaných trestných činů a tomu takřka ideálně korelující počet objasněných trestných činů by nás mohl vést k mylnému závěru, že se jedná o bagatelní trestnou činnost, která je velice úspěšně Policií ČR odhalována. Abychom dostali realistický obraz skutečnosti, je třeba data interpretovat podobným způsobem jako například u trestné činnosti v oblasti omamných a psychotropních látek a jedů, tedy trestné činnosti s vysokou mírou latentní kriminality, kdy registrované trestné činy jsou zpravidla aktivně vyhledány pracovníky SKPV. Ve většině případů zde není přítomen prvek oznamovatele trestné činnosti, a tudíž nevzniká neustále se zvětšující soubor registrovaných trestných činů. Trestné činy jsou registrovány do statistiky v důsledku činnosti policie prakticky ve stejný čas, kdy jsou odhaleny. Kulminaci křivky v roce 2019 dle autora lze vysvětlit začátkem pandemie onemocnění Covid-19 a jeho důsledky.

Dalším významným faktorem při interpretaci statistických dat týkajících se této trestné činnosti zachycuje graf č. 2 – viz příloha č. 2 zobrazující podíl činnosti

Celní správy ČR na celkovém množství objasněných skutků.³¹ Vysoký podíl objasněných skutků v rámci této problematiky plyne především ze skutečnosti, že Celní správa ČR působí v rámci své činnosti na hranici Schengenského prostoru mezi Evropskou unií a tzv. třetími zeměmi. Značné množství látek s anabolickým a jiným hormonálním účinkem je objednáno prostřednictvím online obchodů, které jsou dislokovány právě v těchto třetích zemích, kde zpravidla platí i jiná legislativní opatření ve vztahu k různým látkám na území EU zakázaným. Většina těchto individuálních dovozů je doručována do ČR v malých zásilkách prostřednictvím poštovní či kurýrní přepravy. Všechny tyto zásilky procházejí přes pracoviště České pošty s.p. dislokované na adrese Plzeňská 139, Praha 5, jehož součástí je i pracoviště Celní správy ČR (oddělení 32 Celní – poštovní styk, Celního úřadu Praha Ruzyně). Zde následně dochází v rámci namátkových nebo cílených kontrol k častým záchytům zboží, jehož dovoz je zakázán nebo omezen platnou legislativou. V případě nelegálních léčiv, či padělků léčiv obsahujících látky s anabolickým nebo jiným hormonálním účinkem nezřídka dochází v souvislosti s těmito dovozy k zahájení trestního řízení, které je následně předáno k vyšetřování policejnímu orgánu Policie ČR.

Část skutků registrovaná a objasněná v této oblasti „vzniká“ také v důsledku provádění domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor, kdy dochází k nálezům látek s anabolickým a jiným hormonálním účinkem například u osob zabývajících se násilnou trestnou činností, přičemž tyto nálezy se taktéž projevují ve výše uvedených statistických datech jako objasněné základní skutkové podstaty. Ve statistických údajích tyto skutky spatřujeme v grafu č. 3 viz příloha č. 3 zobrazujícím pohled na stíhané osoby v této oblasti z kriminálního hlediska.

Z pohledu autora práce je ve vztahu k fenomenologii této trestné činnosti významný datový soubor sbíraný Státním ústavem pro kontrolu léčiv za období od 01.01.2010 do současné doby s názvem Analýzy padělků a nelegálních přípravků v laboratořích SÚKL, který k 10.1.2022 obsahoval soubor 522 nelegálních léčiv a

³¹ Poznámka autora – oficiální údaje Celní správy ČR se nepodařilo autorovi pro účel této práce získat. Data použitá v grafu vycházejí z vlastních zjištění autora a rámcově odrážejí počty skutků vedených v elektronickém trestním řízení Celní správy ČR v letech 2018 až 2021.

padělků léčiv.³² Léčiva uvedená v tomto souboru, která byla předmětem zkoumání laboratoře SUKL, byla získána v důsledku vlastní kontrolní činnosti SUKL, oznámení občanů, nebo na žádost dalších státních orgánů. Pro potřeby této práce byla autorem z tohoto datového souboru vyjmuta podmnožina nelegálních léčiv a padělků léčiv zkoumaných SUKL v letech 2016 až 2021 tak, aby odpovídala období sledovanému i v dalších statistických ukazatelích. Bylo zjištěno, že v tomto období SUKL identifikoval 203 léčiv, která bylo možné klasifikovat jako nelegální léčiva, nebo padělky léčiv. Z tohoto množství pak 157 léčiv, což je zhruba 77% zkoumaných léčiv, bylo možné podřadit pod platnost NV č. 454/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a jaké je jejich větší množství, a co se pro účely trestního zákoníku považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a za jiné metody s dopingovým účinkem, ve znění pozdějších předpisů. Dalších 11% léčiv, které byly SUKL zkoumány lze zařadit mezi vazodilatancia, léčiva schopná vyvolat vazodilatanci, tedy rozšíření cév, které jsou běžně užívány k léčbě ischemických chorob nebo vysokého krevního tlaku. V souvislosti s problematikou látek s hormonálním účinkem jsou však typickým doplňkovým produktem k hormonálním látkám, neboť jsou zpravidla využívány k amatérské léčbě erektilní dysfunkce, která se u uživatelů objevuje v důsledku dlouhodobého zneužívání těchto látek, nebo se špatně zvládnutým procesem PCT. Celkový podíl látek s hormonálním účinkem ve vztahu k ostatním látkám zkoumaným SUKL v letech 2016 až 2021 zobrazuje graf č. 4 – viz příloha č. 4.

V neposlední řadě je možné z datového souboru SUKL získat informace jaký podíl v souboru zkoumaných léčiv tvořila nelegální léčiva a jaký byl podíl padělků léčiv. Zde docházíme ke zjištění, že v oblasti látek s anabolickým a jiným hormonálním účinkem se ve zjištěném souboru za období od roku 2016 do roku 2022 nacházelo pouze 0,5 % padělků, 4,4 % padělků se týkalo vazodilatantů a 2 % padělků bylo ostatních léčiv.

³² nebezpecneleky.cz: informační portál SUKL o nebezpečných lécích - analýzy padělků a nelegálních přípravků v laboratořích SÚKL [online].[cit. 10.01.2022] Dostupné z: <http://www.nebezpecneleky.cz/modules/counterfeit/>

Oproti legálnímu trhu je černý trh v oblasti léčiv neustále se měnícím a přizpůsobujícím se organismem využívajícím zejména skutečnosti, že značná část těchto léčiv vznikla v 60. a 70. letech minulého století a patří mezi takzvaná generická léčiva. Generické léky mohou být uvedeny na trh až po vypršení patentové ochrany originálů. Zpravidla tedy jde o levnější variantu originálního léku. *Generický lék obsahuje stejné léčivo ve stejném množství jako příslušný originální přípravek, má i stejnou lékovou formu, např. tablety a tobolky, a stejnou biologickou účinnost. Typ a poměr použitých pomocných látek (plniv, pojiv, barviv apod.) může být od originálu odlišný.*³³

Pro výrobce generických léčiv je tato výroba velice výhodná, neboť odpadá nákladný výzkum nových léčiv, pro schválení generického léku nemusí být předloženy výsledky z farmakologických a toxikologických testů či klinických studií a výrobci generika postačí prokázat, že je tento lék "bioekvivalentní" k léku originálnímu. To znamená, že se do krevního oběhu dostane stejné množství léčiva jako v případě originálního léku a rovněž jeho vylučování z organismu je stejné, tedy dané léčivo se chová v organismu stejně jako originální lék. Jedná se zpravidla o velice známá a oblíbená léčiva, kdy je zajištěn odbyt bez nákladů na reklamu a licenční poplatky. Díky tomu, že jsou tyto léky pro uživatele dlouhodobě známé, zpravidla ani není na obtíž, že generická léčiva jsou prodávána pod názvy účinné látky a oproti původním léčivům mají zpravidla marketingový název.

V oblasti černého trhu platí podobná pravidla. Rozdílné jsou jenom „drobnosti“. Výrobci nemusí řešit, zda je lék bioekvivalentní, zda je dodržena správná výrobní praxe a při tom všem mohou těžit z výše uvedených tržních výhod. Nejpodstatnější výhodou však je skutečnost, že taková léčiva lze těžko označit za padělky, neboť patentová ochrana již vypršela. Na území Evropské unie je patentová ochrana léčiv poskytována na dobu 20 let a lze ji získáním takzvaného dodatkového ochranného osvědčení prodloužit o dalších pět let. Vzpomeneme-li si např. na léčivo DIANABOL, které bylo uvedeno na trh v roce 1958, je zřejmé, že již minimálně od roku 1983 není jeho výroba chráněna patentem. Pro výrobce

³³ *olecich.cz: informační portál SUKL o lécích* [online].[cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <http://www.olecich.cz/encyklopedie/co-to-jsou-genericke-leky>

černého trhu to znamená, že zde není nikdo ze soukromého sektoru, kdo by případného padělatele léčiva žaloval. Tato skutečnost spolu s kombinací dodavatelských řetězců obepínajících svět a neomezených možností nákupu prostřednictvím internetu, kombinovanými s využitím kryptoměn při těchto obchodech, dávají hráčům černého trhu takřka neomezené výhody nad státními orgány zabývajícími se touto problematikou.

3.2. Epidemiologie a příčiny zneužívání látek s hormonálním účinkem

Dalším zajímavým prostředkem k popisu tohoto fenoménu jsou epidemiologická data a dynamika rozvoje této jinak vysoce latentní trestné činnosti.

*V roce 2019 byla publikována ve Spojených státech amerických studie, která uvádí, že 22 % mladých mužů ve věku 18 – 24 let trpí frustrací z nedostatku svalů.³⁴ V novinách článkách a internetových rozhovorech s lékaři a terapeuty zabývajícími se problematikou výživy v posledních letech nalézáme častá varování před tímto skrytým problémem. Poruchu známou jako bigorexie popisuje psycholog Jan Kulhánek jako *snahu o extrémní práci na svém těle, což je většinou doména kluků a mužů. Cítí se málo jako chlapi, začnou chodit do posilovny. Zpočátku je to fajn. Chodí tam s kamarádem, který ale pak už nemá čas a ten muž, který se následně dostane ke mně, tam tráví víc a víc času. Začne k tomu být upnutý, nahrazovat jídlo potravinovými doplňky a extrémně se upne na svaly a vyrýsování postavy. Začne za to všechno utrácet velké peníze, přichází o školu nebo i zaměstnání a i se s ním pak těžko o něčem mluví. Ztrácí jiná témata a přestává se stýkat s lidmi, protože se s nimi nemá o čem bavit. Má to pak podobné rysy jako jiné poruchy příjmu potravy, kdy sleduje kalorický příjem a váhu. Ostatní věci jdou do pozadí a on je z toho nakonec nešťastný.*³⁵*

³⁴ *pubmed.ncbi.nlm.nih.gov: informační portál Národního centra pro biotechnologické informace vlády USA [online]. [cit. 17.01.2022]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31220361/>*

³⁵ *Hatefree.cz: informační portál státní iniciativy při Agentuře pro sociální začleňování při Ministerstvu pro místní rozvoj [online]. [cit. 17.01.2022]. Dostupné z: <https://www.hatefree.cz/clanky/muzi-si-poruchy-prijmu-potravy-nepripousteji-okoli-si-jich-nevsima-rika-psycholog>*

I na základě těchto informací můžeme tedy důvodně předpokládat, že Česká republika v tomto směru kopíruje trendy pozorované v západní Evropě.

Potvrzení trendů zmíněných v předcházejícím odstavci přináší i evropská srovnávací studie o alkoholu a jiných drogách z roku 2019, kdy cílem bylo zmapovat pomocí dotazníku užívání návykových látek mezi 16letými studenty v evropských zemích (výzkum se opakuje každé 4 roky již od roku 1995). *V České republice jej vyplnilo celkem 2778 šestnáctiletých respondentů. Výsledky v celoživotní prevalenci ukázaly, že se steroidy mělo kontakt 0,7 % dotázaných (u chlapců 0,9 % a u dívek 0,7 %).* Co se týká dospělé populace, byl proveden výzkum „Prevalence užívání drog v populaci ČR“, který čítal 833 respondentů ve věku 15 až 34 let. Celoživotní prevalence užívání steroidů ukazuje 5,1 % (8,9 % u mužů a 1,2 % u žen). V kategorii mladých dospělých (15 až 34 let) uvádí užívání AAS asi 5,8 % respondentů. Dle výzkumu v roce 2019 anabolické steroidy užilo celkem 2,2 % respondentů (3,5 % mužů a 0,7 % žen)³⁶

Porovnáme-li údaje ze studie o prevalenci užívání drog z roku 2019 s údaji publikovanými v 2018, kdy proběhla 8. vlna stejné studie, zjistíme, že ze souboru 2030 respondentů celkem 3,3 % uvedlo zkušenost s užitím AAS (z toho 5,5 % byli muži a 1 % ženy). Z toho vyplývá, že počet uživatelů AAS každým rokem roste.³⁷

V obecné rovině můžeme na základě Výroční zprávy o stavu drog v České republice v roce 2019 vydané Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti konstatovat, že prevalence užívání anabolických steroidů, potažmo látek

³⁶ MRAVČÍK, Viktor., CHOMYNOVÁ, Pavla., GROHMANNOVÁ, Kateřina., JANÍKOVÁ, Barbara., ČERNÍKOVÁ, Tereza., ROUS, Zdeněk., CIBULKA, Jan., FIDESOVÁ, Hana., VOPRAVIL, Jiří. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. [cit. 18.01.2022]. s. 70-75. ISBN 978-80-7440-254-8. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-o-stavu-ve-vecích-drog-v-ceske-republice-v-roce-2019/>

³⁷ MRAVČÍK, Viktor., CHOMYNOVÁ, Pavla., GROHMANNOVÁ, Kateřina., JANÍKOVÁ, Barbara., ČERNÍKOVÁ, Tereza., ROUS, Zdeněk., LEŠTINOVÁ, Tion, Zuzana., NECHANSKÁ, Blanka., CIBULKA, Jan., FIDESOVÁ, Hana., VOPRAVIL, Jiří., *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. [cit. 18.01.2022]. s. 56. ISBN 978-80-7440-237-1. Dostupné z https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33122/871/VZdrogy2018_web%202020-01-13_V02.pdf

s anabolickým a jiným hormonálním účinkem je v ČR řádově srovnatelná s užíváním extáze nebo LSD.

Poměrně často je však možné se setkat s postojem, který anabolické steroidy vnímá jako sice účinná, ale při dodržení určitých pravidel, jako v zásadě neškodná léčiva. Nejčastějším argumentem tohoto názorového proudu je konstatování, že anabolické steroidy nejsou návykové látky a nezpůsobují žádnou závislost. Tímto názorem se často netají ani přední čeští kulturisté a zazněl například i v obsáhlém rozhovoru na téma steroidní látky s paní Věrou Mikulcovou v rozhovoru na televizi DVTV dne 14.7.2020.³⁸

Mnoho výzkumů steroidních látek je v přímém rozporu s tímto tvrzením. Např. japonský psycholog působící v USA Gen Katayama, MD, PhD zabývající se v posledních 15 letech epidemiologií, komorbiditou a klinickým zneužíváním anabolických steroidů vytvořil popis kritérií pro látkovou závislost. Jedná se o:

1. *Rapidní zvyšování dávek látky k získání chtěného efektu: u AAS jako důsledek nespokojenosti s efektem předchozího dosaženého efektu AAS, proto dochází k navyšování dávek či přidávání substancí.*
2. *Selhání při snaze udržet stejný vzhled svalů a těla při stejných dávkách AAS.*
3. *Syndrom z odnětí: depresivní nálada, spavost či nespavost, snížený apetit a nižší libido.*
4. *Zmírnění či vyhnutí se abstinenčním symptomům.*
5. *Užívání substancí ve větších dávkách nebo po delší dobu, než bylo zamýšleno: u AAS zkracování či nedodržování „off“ období.*
6. *Trvající touhu či neúspěšné pokusy přestat či kontrolovat užívání: u AAS to může být snaha omezit či úplně přestat užívat AAS, jelikož při těchto snahách přichází úzkost ze ztráty získané svalové hmoty.*
7. *Investování velkého množství času do aktivit k sehnání látky, užití látky či zotavování se z jejich efektu: uživatelé AAS stráví hodně času těžkými*

³⁸ SMETANA, Emma, Interview DVTV, host pořadu: kulturistka Věra Mikulcová [online]. Praha. Televize DV, vysíláno 14.07.2020. 20 minut. [cit. 16.08.2021]. Dostupné z: <https://www.dvtv.cz/video/mikulcova-bez-dopingu-to-nejde-kulturistika-neni-obet-jsem-spokojena-jak-vypadam>

tréninky, dietou, užíváním suplementů a sdružování se s dalšími uživateli, nehledě na čas, který tráví získáváním a aplikací látek.

8. *Omezení sociálních vztahů a aktivit – uživatel je omezil nebo se jich vzdal kvůli užívání AAS. Zanedbával tak aktivity, které by mohly narušit jeho režim, trénink, stravu či omezit možnost užívat AAS.*³⁹

Výše uvedená klasifikace dle názoru autora nejlépe odpovídá typologii uživatele AAS tak, jak měl možnost seznámit se s ní během své policejní praxe, a to zejména v okamžicích, kdy byly v rámci spisového materiálu zpracovávány záznamy o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu těchto osob, kdy tyto tudíž neměly povědomí o existenci „třetí strany“ při jejich rozhovorech a vyjadřovali se tak otevřeně a bezprostředně, což je stav, který během výzkumného rozhovoru pravděpodobně nebude nikdy dosažen.

Občas je v souvislosti s anabolickými steroidy zmiňována myšlenka, že uživatelé anabolických steroidů trpí poruchou obrazu těla zvanou „svalová dysmorfie“. Tato porucha je též nazývána bigorexie či Adonisův komplex a prof. MUDr. Jiří Raboch, DrSc. ji popisuje jako zaujatost myšlenkou, že stavba těla je příliš malá nebo má nedostatečný objem svalů, přičemž zmiňuje, že tato porucha se týká především mužů vypadajících normálně až velmi svalnatě. Tyto osoby se pak často věnují cvičení až s extrémním zaujetím a jsou touto poruchou puzeni k zneužívání zakázaných látek ovlivňujících růst svalové hmoty. Nahlížíme-li na zneužívání anabolických steroidů z tohoto úhlu pohledu, je možné toto chování přiřadit k behaviorálním (nelátkovým) závislostem, což plně odpovídá trendům pozorovatelným v psychiatrické literatuře v posledních desetiletích, kdy behaviorální závislost můžeme definovat jako *chování, které přináší okamžité uspokojení, má tendenci být opakováno. Při častém opakování se pak z dlouhodobého hlediska stává zvykem či návykem i navzdory tomu, má-li negativní následky*⁴⁰.

³⁹ pubmed.ncbi.nlm.nih.gov: informační portál Národního centra pro biotechnologické informace vlády USA [online]. [cit. 16.08.2021]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20188494/>,

⁴⁰ VACEK, Jaroslav., VONDRÁČKOVÁ, Petra., *BEHAVIORÁLNÍ ZÁVISLOSTI: KLASIFIKACE, FENOMENOLOGIE, PREVALENCE A TERAPIE* [online]. Praha. Klinika adiktologie 1. lékařské

Tento trend je mimo jiné reflektován i v DSM-5 (diagnostickém a statistickém manuálu duševních poruch) a v mezinárodní klasifikaci nemocí MKN-11, která vstoupila v platnost 1. ledna 2022. *Důvodem pro společnou klasifikaci těchto poruch je skutečnost, že sdílejí některé společné znaky, které lze rozdělit do čtyř základních oblastí: genetické, neurobiologické, osobnostní a klinické charakteristiky. Zároveň vykazují vysokou míru vzájemné komorbidity, přibližně u třetiny až poloviny osob trpících některou nelátkovou závislostí je také diagnostikována jiná látková či nelátková závislost.*⁴¹

Vznik a vývoj trestné činnosti v oblasti zneužívání látek s anabolickým a hormonálním účinkem lze s úspěchem komparovat s kapitolami této práce, zabývajícími se historickými souvislostmi zneužívání těchto látek, přičemž zákon nabídky a poptávky vytváří, podobně jako u drogové trestné činnosti, kriminální subkulturu profitující z tohoto obchodu.

Oproti návykovým látkám látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem nejsou tak významným kriminogenním faktorem přispívajícím k další trestné činnosti a sekundární trestnou činností související s látkami s hormonálním účinkem je zpravidla pouze jejich další distribuce a v menší míře některé formy násilné trestné činnosti zpravidla spojené s využitím „hrubé“ síly pachatele. Dle zkušeností autora tyto skutečnosti platí pouze v případě jednotlivých pachatelů. V případě organizované skupiny pachatelů je častým jevem distribuce AAS spolu s návykovými látkami (zejména např. kokainem).

Srovnání s návykovými látkami lze uplatnit i v případě účinků těchto látek na lidský organismus. V případě hormonálních látek zpravidla nedochází k sociálním problémům samotného uživatele, vedou však stejně jako u návykových látek k závažným zdravotním problémům.

fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, 2014. [cit. 16.08.2021].

Dostupné z <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=988>

⁴¹ VACEK, Jaroslav., VONDRÁČKOVÁ, Petra., *BEHAVIORÁLNÍ ZÁVISLOSTI: KLASIFIKACE, FENOMENOLOGIE, PREVALENCE A TERAPIE* [online]. Praha. Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, 2014. [cit. 16.08.2021].

Dostupné z <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=988>

Co tedy nutí jedince k zneužívání hormonálních látek? Ladislav Pyšný sepsal skupinu důvodů, které vedou jedince ke zneužívání látek s hormonálním účinkem:

- a) *anabolické steroidy mohou být zneužívány ve sportech, kde je dosaženým výsledkem nebo jedním z hodnocených kritérií posuzování složení těla, když anabolické působení podporuje nárůst svalové hmoty a současně snižuje množství tukové tkáně;*
- b) *cílem příjmu anabolických steroidů může být nejen snaha po dosažení sportovního výkonu, ale i pouhé formování atletické postavy, která je přijímána jako atraktivní, a tedy i žádoucí.*
- c) *Užívání anabolických steroidů je vedeno snahou o rozvoj silových schopností a zvýšení celkové hmotnosti jedince.*
- d) *anabolické působení těchto látek, po aplikaci v období únavy po tréninkovém či soutěžním úsilí, může významně urychlit zotavení organismu, přičemž rychlá regenerace umožňuje zvýšit tréninkové objemy a podání maximálního sportovního výkonu;*
- e) *příjem anabolických steroidů může u mnohých jedinců navodit pocit sebedůvěry a produkci agresivity, které jsou při soubojích, nejen sportovních, konzumentem žádány;*
- f) *pocit sebedůvěry a produkci agresivity, které jsou při soubojích, nejen sportovních, konzumentem žádány;*
- g) *účinky některých anabolických steroidů působí na funkce centrálního nervového systému, navozují subjektivní pocit pohody a redukuje depresi, rovněž jsou modulovány kognitivní funkce.*⁴²

Z pohledu autora jsou pro pochopení tohoto fenoménu nesmírně zajímavé rozhovory, s osobnostmi kulturistiky a silových sportů, které se občas objeví v médiích a umožňují nám tak nahlédnout do tohoto uzavřeného mikrosvěta očima jeho obyvatel. Zajímavý je nejen z pohledu kriminologie rozhovor, který uveřejnila internetová televize DVTV, kdy moderátorka ve studiu hovoří s bývalým

⁴² PYŠNÝ, Ladislav. *Doping, rizika zneužití : zakázané prostředky v kondičním i vrcholovém sportu*. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 19-20. ISBN 80-247-1702-6.

špičkovým kulturistou Petrem Vanišem, který se v současné době aktivně angažuje v boji proti dopingu, zejména v oblasti mládežnického sportu. Ten během rozhovoru otevřeně přiznává užívání zakázaných látek, obšírně vysvětluje svoji motivaci, která prakticky kopíruje výše uvedenou taxonomii Ladislava Pyšného a zároveň popisuje skutečnost, že v časech své vrcholící kulturistické kariéry při přípravě na závody užíval současně až 7 druhů zakázaných látek. Dále Vaniš během rozhovoru uvádí, že měl informace o kolegovi, který těchto látek současně užíval až 12. Petr Vaniš v rozhovoru dále zmiňuje skutečnost, že v době, kdy v začátcích své sportovní kariéry (r. 1997) začal s užíváním anabolických steroidů, bylo mnohem obtížnější sehnat zakázané látky, neboť jejich původ byl velice často ze zdravotnického prostředí a tomu odpovídala i cena. Tudíž pro něj, jako pro začínajícího sportovce bylo velice těžké tyto látky sehnat a financovat. Z tohoto důvodu bral velice malá množství zakázaných látek. Tato situace je dnes z jeho pohledu naprosto rozdílná, neboť dostupnost se díky internetu mnohonásobně zvýšila, zvýšilo se i povědomí o způsobech aplikace a dávkování anabolických steroidů.⁴³

S ohledem na rozsah této práce se autor již dále nechce podrobně zabírat etiologií této trestné činnosti se zaměřením na hodnocení vlivu prostředí na zneužívání anabolických látek jako je vliv vrstevníků nebo vliv médií. Okrajově však chce zmínit vliv sociálních sítí, neboť rozsah dopadu sociálních sítí na skupinu uživatelů AAS je zásadní i z pohledu fenomenologie tohoto jevu, neboť nás přivádí k zamyšlení, zda vůbec a v jakém rozsahu stávající techniky sběru statistických dat odrážejí realitu vysoce latentních trestných činů. Rozsah dopadu sociálních sítí autor zobrazuje na třech rozdílných osobnostech silových sportů a velikosti množin jejich příznivců, s nimiž tyto osobnosti sdílejí své životní názory a postoje.⁴⁴ Mnohdy se pak stávají pro své příznivce významnými autoritami,

⁴³ SMETANA, Emma, Interview DVTV, host pořadu: kulturista Petr Vaniš [online]. Praha. Televize DV, vysíláno 24.07.2020. 23 minut. [cit. 24.12.2021]. Dostupné z: <https://www.dvtv.cz/video/vanis-dopoval-jsem-22-let-a-malem-umrel-dnes-je-to-horsi-kluci-berou-od-sestnacti>

⁴⁴ Poznámka autora. Data o sledovanosti jednotlivých sportovců pocházejí ze sociální sítě YouTube a pro možnost srovnání zobrazují průměrnou sledovanost posledních deseti příspěvků.

přičemž právě tuto schopnost nejlépe vystihuje význam slova influencer a má velký význam v marketingovém využití sociálních sítí.

První osobností je Aleš LAMKA. Jedná se o sportovce, který se 11 let pohyboval v naturální kulturistice, kde dosáhl řady úspěchů. Patří mezi významné české fitness influencery a jeho videa prezentovaná na webových stránkách <https://aleslamka.cz> jsou sdílána do řady sociálních sítí. Tento sportovec prostřednictvím sociálních sítí oznámil dne 27.09.2021, že končí s naturálním pojetím kulturistiky a začne se připravovat na soutěže profesionální kulturistiky s využitím nelegálních látek s hormonálním účinem. V době před tímto oznámením se sledovanost jeho videí na sociální síti YouTube pohybovala mezi 20.000 až 30.000 shlédnutí. Jeho oznámení dne 27.09.2021 mělo počet shlédnutí 125.000 a v následujících dnech pak sledovanost postupně klesala. V současné době je průměrná sledovanost posledních deseti dílů jeho kanálu Aleš Lamka – Fitness na úrovni 26.900 sledujících.

Druhou osobností je Filip Grznár, fitness trenér a kulturista, který je v prostředí tohoto sportu poměrně známou osobností především díky svému kontroverznímu vystupování a nepokryté zálibě v zakázaných látkách. Pokud vezmeme průměr počtu shlédnutí jeho videí na YouTube kanálu GYMPORN FILIP GRZNÁR za posledních deset příspěvků, dostáváme se k počtu shlédnutí 85.600.

Třetí osobností je Jan Krasinský, který se prezentuje jako představitel silových sportů a o kulturistice hovoří jako o sportu v úpadku. Je mu 27 let a od 24 let užívá anabolické steroidy, o čemž otevřeně hovoří ve svých videích na sociálních sítích, kde často vystupuje pod pseudonymem ANABOLIC HORSE. Jeho posledních 10 videí na sociální síti YouTube má průměrný počet shlédnutí na jeden díl 151.500. Finále soutěže vysílané na YouTube kanálu STRENGTH WARS jehož byl Jan Krasinský účastníkem shlédlo 2.582.354 sledujících.

Uvedené příklady tří z mnoha fitness influencerů prezentujících se na sociálních sítích dokazují skutečnost, že látky s anabolickým a hormonálním účinkem jsou vnímány jako běžná součást tohoto životního stylu a v podvědomí sledujících zůstává po jejich zhlédnutí prezentované sdělení, že bez těchto látek není možné

v této oblasti dosáhnout úspěchu. Naopak sdělení o rizicích spojených s užíváním těchto látek je prezentováno buď okrajově, nebo je bagatelizováno. Pro autora této práce je překvapující i velký počet shlednutí jednotlivých příspěvků, kdy tato informace přináší další otázky spojené s problematikou látek s hormonálním účinkem. Jak velká je ve skutečnosti skupina fitness influencerů? Jak velká je skupina sledujících? Jak velký podíl sledujících touto cestou začne experimentovat s látkami s hormonálním účinkem?

Zcela unikátní možnost představit si o jak rozsáhlý problém je v této práci popisován nám dává publikace, která je již řadu let v nepravidelných intervalech dostupná na německém knižním trhu pod názvem ANABOLE STEROIDE, Das Schwarze Buch 2010, jejímž autorem je anonymní osoba vystupující pod jménem D. Sinner (hříšník)⁴⁵. Ročník označení černé knihy se mění dle aktuálnosti vydání. Autor této práce vlastní černou knihu z roku 2010, aktualizované vydání je z roku 2016. Das Schwarze Buch 2010 na 1057 stranách popisuje 892 přípravků obsahující látky s hormonálním účinkem a vazodilatantika, která jsou dostupná na světovém nelegálním trhu s léčivy a z pohledu stávajícího označení užívaného SUKL by se dala z větší části popsat jako nelegální léčiva. Nelegální léčiva jsou zde fotograficky dokumentována, popsána a ohodnocena z pohledu „uživatelské kvality“.

⁴⁵ SINNER, D., *Anabole steroide, Das Schwarze Buch 2010*. Vydání nezjištěno. Berlín, BMS, 2010, ISBN 978-3-00-028225-6.

4. Kontrola jevu zneužívání látek s hormonálním účinkem se zaměřením na legislativní opatření

4.1. Aktuální legislativa

Kontrola jevu výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem vychází ze dvou odlišných směrů. Tím prvním je legislativa vznikající na základě poznatků o zneužívání těchto látek ve sportu.

Tvorba moderní legislativy v této oblasti začíná v roce 1988, kdy byla přijata Mezinárodní olympijská charta proti dopingu. Ač se její přijetí jeví jako přímá reakce mezinárodního společenství na dříve popsany dopingový skandál na olympijských hrách v Soulu, je to pravda jenom zčásti. Přijetí Olympijské charty proti dopingu vychází z jednání, která se uskutečnila již v roce 1986 na 5. konferenci ministrů evropských zemí odpovídajících za sport.

Mezinárodní olympijská charta proti dopingu představuje první z důležitých mezinárodních dokumentů o dopingu, který vydal Mezinárodní olympijský výbor. Vytyčuje nový trend v antidopingových iniciativách založených na manifestované spolupráci mezinárodních sportovních organizací na etickém principu (Antidopingový výbor ČR, 1988). Kodex je základním a celosvětovým dokumentem, na němž je založen Světový antidopingový program ve sportu. Smyslem Kodexu je podpořit boj proti dopingu celosvětovou harmonizací klíčových antidopingových prvků. Je dostatečně konkrétní, aby napomohl úplné harmonizaci v otázkách, kde je nutný jednotný postoj, zároveň je i dostatečně obecný v ostatních oblastech, takže dovoluje být flexibilní v tom, jak mají být dohodnuté antidopingové zásady uplatňovány.

Stěžejní body jsou tyto:

1. doping je škodlivý pro zdraví a odporuje zásadám sportovní etiky, proto je třeba hájit práva těch, kteří se sportu věnují – tj. právo na zdraví a právo na čestné zápolení v duchu fair-play,

2. doping je součástí problému zneužívání drog, proto je třeba přijmout opatření omezující dostupnost všech látek, které mohou sportovci zneužít,

3. sportovci mají právo na stejné podmínky pro dosahování sportovních cílů, proto je nutné zajistit účinnou kontrolu,

4. doping je mezinárodním problémem, proto je k jeho eliminaci zapotřebí jednotné mezinárodní politiky, která by přispěla k rovnosti na mezinárodním sportovním poli,

5. národní tradice a právní prostředí jsou v jednotlivých zemích rozdílné, pro účinný boj s dopingem musí být vyvinuto úsilí k přijetí základních norem v duchu přirozené spravedlnosti,

6. doping přesahuje hranici sportovního prostředí, je úzce vázán na problém drog, odpovědnost za jeho kontrolu proto musí převzít ve vzájemné součinnosti státní instituce i sportovní organizace,

7. vůdčí úlohu v prosazování zásad společné antidopingové strategie a politiky musí převzít MOV jakožto celosvětová autorita ve sportovním prostředí.⁴⁶

Prvním pramenem práva se tak v této oblasti stala mezinárodní smlouva zvaná Evropská antidopingová úmluva (dále jen Úmluva). Tato smlouva byla přijata členskými státy Rady Evropy a dalšími státy dne 16.11.1989 ve Štrasburku. Tato Úmluva vstoupila v účinnost po ratifikaci pěti státy dne 1.3.1990. Do konce roku 2002 Úmluvu podepsalo 47 zemí. Česká republika přistoupila k Úmluvě v roce 1995 a to sdělením Ministerstva školství ČR č. 57/2005 Sb. m. s. V mnoha ohledech je tato smlouva zásadním dokumentem, a to zejména z toho důvodu, že zavazuje signatáře k přijetí konkrétních opatření, za něž jsou odpovědné příslušné státní orgány. Hlavním cílem Úmluvy je zajištění mezinárodní koordinace boje proti dopingů a prohloubení spolupráce mezi účastnickými zeměmi, dále definuje činnost antidopingových laboratoří a s tím související problematiku. Především ale tato smlouva hovoří o vytváření podmínek pro sjednocování legislativy v této

⁴⁶ *olympijskytym.cz: informační portál Českého olympijského výboru [online]. [cit. 10.12:2021]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/cov-proti-dopingu>*

oblasti. Ideově Úmluva vychází s filozofických východisek obsažených v Mezinárodní olympijské chartě.

Z pohledu omezení dostupnosti anabolických steroidů je důležitý čl. 4 Úmluvy zavazující účastníky tam, kde je to přiměřené přijmout zákony, předpisy nebo administrativní opatření k omezení dostupnosti a užívání ve sportu zakázaných dopingových prostředků a dopingových metod, zejména anabolických steroidů (včetně zajištění kontroly jejich pohybu, držení, dovozu, distribuce či prodeje).

Rada Evropy v této oblasti přijala i další dokumenty a to např. Doporučení č. 2/94 Monitorovací skupiny stranám Evropské antidopingové úmluvy o opatření ke snížení dostupnosti anabolických steroidů, Rozhodnutí Monitorovací skupiny přijaté na mimořádné schůzi konané 5.11.1998, Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1464/2000 o dopingů ve sportu, Doporučení č. 16/2000 o společných zásadních principech, které mají být zavedeny do národních legislativ k boji proti obchodování s dopingovými látkami.

Asi nejvýznamnější událostí v oblasti boje proti dopingů byla Světová konference proti dopingů v Kodani roku 2003. Konference se účastnilo 163 zástupců vlád, nevládních sportovních organizací a národních olympijských výborů. Účastníci konference se nezajímali pouze o doping jako takový, ale rezonovalo zde mnoho dalších témat jako nelegální výroba dopingových látek, nelegální obchod s léky, dostupnost dopingových látek mládeži a mnohé další problémy. Na závěr účastníci konference přijali deklaraci zavazující účastněné země ke společnému postupu na vypracování takových dokumentů, které by vytvořily postačující právní základ pro účinná opatření na národní úrovni.

Z podnětu Kodaňské deklarace se iniciativy připravit univerzální legislativní nástroj akceptovaný celosvětově ujalo UNESCO. Výsledkem pak bylo přijetí Mezinárodní úmluvy proti dopingů ve sportu přijaté na 33. Generální konferenci UNESCO ve

dnech 3.10. – 25.10. roku 2005 v Paříži.⁴⁷ Účelem této úmluvy je podpořit prevenci a boj proti dopingů ve sportu s cílem jeho odstranění.

Úmluva UNESCO je prvním právně závazným dokumentem tohoto obsahového zaměření s celosvětovou působností. Pro evropský region dosud platí Antidopingová úmluva RE s dodatkovým protokolem, které v ČR po ratifikaci vstoupily v platnost 1.května 2005.⁴⁸

Hlavní oblasti na které se Úmluvy UNESCO soustředí jsou:

- *Podpora prevence a boje proti dopingů na celosvětové úrovni. Stanovení zásad výchovy a vzdělávání.*
- *Definování zákazu používání dopingových látek v souladu se Světovým antidopingovým kodexem.*
- *Posílení a zintenzivnění spolupráce mezi signatářskými zeměmi.*
- *Podpora autority Světové antidopingové agentury v mezinárodním boji proti dopingů.*
- *Omezení dostupnosti látek s dopingovým účinkem.*
- *Podpoření výzkumu v oblasti boje proti dopingů.*
- *Stanovení způsobu monitorování dodržování úmluvy.*

Úmluva má dvě přílohy:

- *Seznam zakázaných látek a metod (každoročně aktualizovaný).*
- *Standard pro udělování terapeutických výjimek.⁴⁹*

Z pohledu trestního práva pak bylo zejména významné prohlášení signatářů úmluvy UNESCO, že Antidopingová úmluva a její Dodatkový protokol přijaté v rámci Rady Evropy jsou mezinárodní úřední listiny veřejného práva, které tvoří základ národních antidopingových politik a mezivládní spolupráce. Tímto

⁴⁷ NEKOLA, Jaroslav. *Sport a doping*. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018, str. 103. ISBN 978-80-7376-539-2.

⁴⁸ *antidoping.cz: informační portál Antidopingového výboru ČR* [online]. [cit. 12.12:2021]. Dostupné z: <https://www.antidoping.cz/cs/umluva-unesco>

⁴⁹ *en.unesco.org: informační portál UNESCO* [online]. [cit. 12.12.2021]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/convention>

prohlášením byl deklarováno, že faktickým cílem Úmluvy UNESCO je sjednotit boj proti dopingů na celém světě a to nejen na úrovni sportovců organizovaných, ale i v prostředí rekreačního sportu a jeho zázemí, které představuje vhodné prostředí pro obchod s dopingovými látkami a k dopingů zneužívané doplňkové výživy.

Česká republika projednala Úmluvu UNESCO na zasedání vlády v roce 2006 a přijala usnesení o její ratifikaci. Úmluva UNESCO vstoupila v platnost na základě vyhlášení Sdělení č. 58/2007 Sb. m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě proti dopingů ve sportu.

Smysl a účel těchto mezinárodních úmluv spočívající zejména v omezení dostupnosti hormonálních látek a ochraně lidského zdraví byl v roce 2009 přenesen do působnosti trestního zákoníku zejména díky činnosti tehdejšího předsedy Antidopingového výboru ČR prof. Nekuly. Nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník tak přinesl nahrazení původního ustanovení § 218a (nedovolené podávání anabolických látek mládeži), ustanovením § 288 trestního zákoníku – viz. příloha č. 5. Jméno tohoto paragrafu zní „výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem“, přičemž ustanovení § 289 odst. 4 říká, že vláda svým nařízením stanoví, co se považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a jiné metody s dopingovým účinkem ve smyslu § 288 trestního zákoníku. Původně byly anabolické látky vymezeny v nařízení vlády č. 72/97 Sb., kterým se stanovilo, co se považuje za anabolika a jiné prostředky s anabolickým účinkem ve smyslu trestního zákona. Aktuálním předpisem v definování látek s hormonálním účinkem pro potřebu trestního zákoníku je nařízení vlády č. 454/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a jaké je jejich větší množství, a co se pro účely trestního zákoníku považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a za jiné metody s dopingovým účinkem, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁰

Základní skutková podstata trestného činu dle ustanovení § 288 trestního řádu zní: „Kdo neoprávněně ve větším množství vyrobí, přechovává, doveze, vyveze,

⁵⁰ Poznámka autora - od 1. 1. 2022 je v účinnosti novelizace dle NV č. 359/2021 Sb., která doplnila NV č. 454/2009 Sb. o další zakázané látky

provede, nabízí, prodá, jinému poskytne nebo podá látku s anabolickým nebo jiným hormonálním účinkem za jiným než léčebným účelem, nebo kdo vůči jinému použije metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu nebo jinou metodu s dopingovým účinkem za jiným než léčebným účelem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok“.

Již ze samotného znění této skutkové podstaty vidíme, že zákonodárce tento problém formuloval způsobem, který by mohl být formálně vyložen zcela opačně a dle mínění autora by tento výklad byl lépe v souladu s výkladovými pravidly trestního práva. Kdo neoprávněně ve větším množství vyrobí, přechovává, doveze, vyveze, provede, nabízí, prodá, jinému poskytne nebo podá látku s anabolickým nebo jiným hormonálním účinkem **za jiným než léčebným účelem** bude potrestán. Nabízí se otázka, zda je zákonodárce srozuměn s tím, že pokud bude tato látka podána, poskytnuta, nebo vyrobena za léčebným účelem, nejde o neoprávněnou výrobu látky. Pravděpodobně není, proto je autor této práce přesvědčen že tato formulace je chybná a vypuštění znaku „za jiným než léčebným účinkem“ by danou skutkovou podstatu zpřesnilo. Vysloveně proti smyslu skutkové podstaty pak tento znak dle názoru autora pracuje v případě, že pachatelem trestného činu bude lékařsky odborně způsobilá osoba, tedy například lékař, nebo lékárník, tak jak je odborná způsobilost stanovena jako kvalifikační znak pro § 288 odst. 3 písm. d) trestního zákoníku. Pokud tedy podezřelým z trestného činu bude lékařsky odborně způsobilá osoba, která se v rámci obhajoby svého jednání bude hájit tím, že poskytla osobě uživatele anabolických steroidů látku Boldenon, která sice není v ČR registrována jako léčivo, ale tato osoba díky své odborné způsobilosti ví, že látka Boldenon má silné protizánětlivé účinky a proto ji poskytla osobě uživatele za léčebným účinkem, pak dle názoru autora zcela zmizí důvod trestního postihu a z kvalifikované skutkové podstaty se díky kvalitní obhajobě založené na chybně postavené skutkové podstatě trestného činu, stane pouze přestupkové jednání.⁵¹ *Zároveň k pojmu neoprávněně lze uvést, že odkazuje na mimotrestní právní předpisy, zejména na zákon č. 372/2011 Sb.,*

⁵¹ Autor tento způsob výkladu skutkové podstaty konzultoval s vedoucím metodického oddělení Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství panem Mgr. Tomášem Foldynou.

o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, a zákoně č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě. Uvedený moment je zdůrazněn samotným zákonodárcem tak, že znakem subjektivní stránky tohoto trestného činu je výslovně uvedený účel jednání pachatele, tedy jiný než léčebný.⁵² Tento výklad je z formálního hlediska zcela jistě správný, ale nijak nemění fakta, která autor uvedl v předcházejícím odstavci.

Přestupkové jednání v této oblasti bylo postižitelné do změny přestupkového zákona dle ustanovení § 29 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, který definoval přestupky na úseku zdravotnictví. Novelizací přestupkového zákona byla tato skutková podstata přestupku zrušena bez náhrady.

V roce 2013 se uskutečnila světová konference o dopingu ve sportu v Johannesburgu. V rámci této konference byla přijata deklaráce, která opětovně vyjádřila znepokojení nad hrozbou, kterou doping ve sportu představuje v naprostém rozporu se smyslem sportu a na úkor zdraví sportovců. Johannesburgská deklaráce nově zdůrazňuje i skutečnosti, v kterých delegáti vidí příčiny dosavadního nepřilíš úspěšného boje s dopingem a to zejména zapojení nejen sportovců do těchto aktivit, ale i jejich doprovodu, včetně agentů, trenérů, lékařského a vědeckého personálu a také dalších profesionálů. Poprvé je v deklaraci zdůrazněno znepokojení nad zapojením organizovaného zločinu do dopingu ve sportu. V návaznosti na toto konstatování je zdůrazněno, **že dochází k užívání širokého spektra léčiv, padělaných léčiv a ilegálních látek pro jiné než terapeutické účely, zvláště sportovci a mladými lidmi.** Johannesburgská deklaráce vyzývá k aktivnějšímu zapojení vlád do řešení problému a požaduje, aby vlády zavedly účinnou a platnou legislativu, pravidla a metody.⁵³

⁵² Šámal, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2860. ISBN: 978-80-7400-428-5

⁵³ *antidoping.cz: informační portál Antidopingového výboru ČR* [online]. [cit. 12.12:2021]. Dostupné z: <https://www.antidoping.cz/cs/Johannesburgska-deklarace>

Právě výzva Johannesburgské deklarace nás přivádí k druhému směru kontroly nad tímto jevem, který vychází z obecných zákonných norem pro nakládání s léčivý. Léčiva jako taková jsou regulovaná zákonem č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech) ve znění pozdějších předpisů. Kdy tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropské unie týkající se všech oblastí nakládání s léčivý, a to jak humánními, tak veterinárními.

Ve vztahu k látkám s anabolickým a jiným hormonálním účinkem podobně tak, jako k prekursorům drog definuje tento zákon v § 78 možnost držení těchto látek za podmínky oprávněnosti k nakládání s těmito látkami.

Z pohledu možností využití této právní normy jako normy regulačně represivní je zásadní Hlava VI zákona o léčivech, stanovící informační povinnost, kontrolní činnost, opatření a sankce. Protože je tato právní norma primárně zaměřena na legální výrobu léčiv a s tím spojené nakládání s léčivý, obsahuje ustanovení umožňující na základě této právní normy postupovat v řízení o přestupku jak proti právnickým osobám, tak proti podnikajícím fyzickým osobám a to zejména v ustanoveních § 103 až § 109, které stanoví skutkové podstaty přestupků.

Přestože je působnost zákona o léčivech ve vztahu k fyzickým osobám značně omezena, disponuje dalšími unikátními nástroji k ochraně společnosti před padělky léčiv, nebo před ilegálními léčivý. Jedním z těchto nástrojů je ustanovení § 101a, které stanoví SUKL povinnost vedení seznamu internetových stránek s nelegální nabídkou léčivých přípravků. Se zapsáním na tento seznam se pojí také povinnost poskytovatele připojení k internetu na území České republiky zamezení v přístupu k internetovým stránkám uvedeným v seznamu stránek s nelegální nabídkou léčivých přípravků, a to do 15 dnů ode dne zveřejnění internetové stránky v seznamu stránek s nelegální nabídkou léčivých přípravků.

Zákon o léčivech v ustanovení § 87 také významně omezuje možnosti osob pobývajících na území České republiky nakupovat léčiva prostřednictvím zahraničních internetových obchodů. Možnosti těchto nákupů jsou omezeny například množstvím léčiv, neboť zákon dovolu je opatřit si humánní léčivé

přípravky pouze pro svou osobní potřebu. Další omezení se vztahuje na lokalitu působení internetových obchodů, kdy zákon povoluje využít zásilkový výdej léčiv pouze z jiného členského státu EU. Je otázkou, zda toto ustanovení nemá spíše deklaratorní charakter. SUKL se této problematice intenzivně věnuje převážně na poli preventivního působení, jak o tom svědčí například dnes již téměř desetileté provozování informačního portálu nebezpečné léky.cz, jehož součástí je mimo jiné i seznam internetových stránek s nelegálními nabídkami neschválených přípravků léčiv.⁵⁴

V oblasti ochrany před padělkami léčiv došlo po 9. únoru 2019 k výrazným změnám. Každé balení léku musí mít nově přelepku proti otevření, která garantuje, že s léky před výdejem nikdo nemanipuloval. Současně je každé balení označeno individuálním 2D kódem, který je zanesen v národním datovém úložišti, jež provozuje nezisková organizace vytvořená výrobcí a držiteli rozhodnutí o registraci léků. V Česku je to Národní organizace pro ověřování pravosti léčiv (NOOL). Pokud nemůže identifikační data léku ověřit, odešle dotaz do centrálního EU hubu, který potvrdí, zda identifikátor pro přípravek existuje a pro který trh byl přípravek určen. Při vydávání léku pacientovi lékárník zkontroluje neporušenost balení, naskenuje 2D kód a počítačový program zkontroluje, zda je kód zanesen v datovém úložišti. Pak může být lék vydán a identifikátor léku se z datového úložiště vyřadí. Dostat do systému padělek je tak v podstatě nemožné. V případě, že se v lékárně nepodaří ochranný prvek ověřit či vyškrtnout z úložiště, putuje upozornění do NOOL a informativně i k Státnímu ústavu pro kontrolu léčiv, jehož úkolem je kontrolovat plnění těchto povinností u výrobců, distributorů i lékáren.

4.2. Legislativa postihující podvodné jednání

Jak vyplývá z výše uvedeného § 288 trestního zákoníku (viz příloha č. 5), zákonodárce v jeho základní ani kvalifikované skutkové podstatě nepracuje s možností, že by mohlo docházet k paděláním látek léčivých přípravků, které obsahují účinné látky taxativně uvedené v NV č. 454/2009 Sb., kterým se pro účely

⁵⁴ nebezpecneleky.cz: informační portál SUKL [online].[cit. 3.3.2022]. Dostupné z: <http://www.nebezpecneleky.cz/nakup-na-internetu/internetove-stranky-s-nelegalnimi-nabidkami-neschvalenych>

trestního zákoníku stanoví, co se považuje za látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a jaké je jejich větší množství, a co se pro účely trestního zákoníku považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a za jiné metody s dopingovým účinkem, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o léčivech sice s touto možností pracuje, pouze však v úrovni přestupkového jednání právnických osob a podnikajících fyzických osob. V případě odborných diskusí na toto téma zpravidla bývá pracovníkům policie doporučováno využívat stávající ustanovení trestního zákoníku a to zejména ustanovení systematicky patřící do Hlavy VI zvláštní části trestního zákoníku, tedy trestné činy hospodářské, konkrétně § 268 – porušování práv k ochranné známce. Další doporučení se zpravidla vztahuje směrem k užití ustanovení patřícího do Hlavy V zvláštní části trestního zákoníku, tedy mezi trestné činy proti majetku, kdy konkrétně jde o skutkovou podstatu trestného činu podvodu dle ustanovení § 209 trestního zákoníku. Dle autorova názoru obě tyto doporučení nejsou v praxi reálně využitelná. Již řazení těchto skutkových podstat v systematicce trestního zákoníku stanoví, jaké objekty jsou předmětem ochrany těchto skutkových podstat. Pokud tedy dojde k užití skutkové podstaty trestného činu dle ust. § 268 trestního zákoníku, zákonodárce předpokládá ochranu hospodářských práv, tedy ochranu práv výrobce, v našem případě výrobce padělaného léčiva, nebo léčivé látky. Zde mimo jiné však narážíme i na skutečnost, že většina relevantních léčiv patří mezi léčiva generická a tudíž jejich patentová ochrana již skončila. Problém s využitím skutkové podstaty trestného činu podvodu vychází ze znaku „způsobí škodu na cizím majetku“. Tento znak jednoznačně užití této skutkové podstaty diskvalifikuje. Trestný čin dle ustanovení § 288 nás systematicky v trestním zákoníku odkazuje na trestné činy obecně nebezpečné uvedené v Hlavě VII trestního zákoníku. Objektem ochrany těchto trestných činů je však ochrana společnosti a zejména lidského zdraví a tu u výše uvedených alternativ v podobě § 268 a § 209 trestního zákoníku nenalzáme. Využití při postihu tohoto jednání jiné právní normy, např. z oblasti zdravotnictví se jeví autorovi jako nereálné, nesprávné a morálně neakceptovatelné, neboť konečným důsledkem zneužívání těchto látek bývají velice těžké zdravotní komplikace a k ochraně života a zdraví je tak zcela opodstatněné užití principu ultima ratio.

5. Empirická část práce

5.1. Případová studie

V roce 2014 autor jako policista - operativec Národní protidrogové centrály Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky (dále NPC SKPV PČR) rozpracovával spolu se svými kolegy případ bulharského státního občana OB zdržujícího se dlouhodobě na území České republiky a to zejména v Praze, který se zabýval distribucí látek s anabolickým a hormonálním účinkem a příležitostně i distribucí omamných a psychotropních látek. Tento případ nenalezl svůj konec, neboť podezřelý před jeho ukončením spáchal jiný trestný čin, za který byl pravomocně odsouzen k vykonání trestu odnětí svobody v délce 6 let.

V roce 2017 došlo na NPC SKPV PČR anonymní oznámení na podezření z distribuce anabolických steroidů, kdy pachatelkou měla být žena ve věku 28 let, PN. Podobných oznámení tento útvar obdrží během roku značné množství a mnohdy se jedná o oznámení, která mají poškodit sousedy, konkurenční dealery, či mají být jízdou z výkonu trestu na svobodu. Toto oznámení autora však okamžitě zaujalo, neboť z předchozích zkušeností věděl, že je velmi netypické, aby byla pachatelem této trestné činnosti žena. Navíc žena, která není propojena se sportovní komunitou silových sportů. Taktéž mu bylo jasné, že tento typ trestné činnosti není veřejnosti příliš známý a pokud by se mělo jednat o falešné oznámení, pravděpodobně by si oznamovatel jako trestnou činnost zvolil prodej omamných a psychotropních látek. Autor požádal tedy nadřízené o přidělení tohoto oznámení ke zpracování a začal se věcí zabírat. Po nějaké době autor spolu s kolegy zjistil, že údajná pachatelka této trestné činnosti je přítelkyní OB. První prověrkou informací bylo dále zjištěno, že PN je bývalá prostitutka, která žije se svojí sestrou v bytě odsouzeného OB. Tyto informace se potvrdily i návštěvou věznice, ve které OB vykonával svůj trest, neboť bylo zjištěno že PN je zapsána v kartě osob blízkých odsouzeného jako jeho družka. Dalším prověřování PN se začaly odhalovat indicie svědčící o jejím zapojení do trestné činnosti. Přestože nebyla nikde oficiálně zaměstnaná a nevěnovala se v té době ani profesi prostitutky, které zůstala věrná pouze její sestra, měla poměrně vysoký životní standard, do kterého patřily platby za byt, provozování luxusního automobilu Audi

Q8, zasílání peněz odsouzenému OB i platby zasílané jaké výživné jeho dětem z prvního manželství.

Další šetření ve věznici ukázalo, že se PN k odsouzenému pravidelně dostavuje každých 14 dnů na návštěvy a protože odsouzený se ve výkonu trestu chová vzorně má dokonce jeden krát za tři měsíce povoleny návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců vězeňské služby. Přestože návštěvy odsouzených ve věznicích v návštěvních místnostech nejsou nijak speciálně kontrolovány a je pro účastníky návštěvy možné vyměnit si informace bez kontroly zaměstnanců vězeňské služby, není to úplně ideální místo, kde by se dalo probírat řízení obchodu s anabolickými steroidy. Oproti tomu nadstandardní návštěva bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců VS ČR je místo, kde takovouto činnost lze bez problémů uskutečnit. Návštěva zpravidla trvá 3 hodiny, během níž jsou osoby účastníci se návštěvy uzavřeny ve speciálně k tomuto účelu vytvořeném malém bytě, přímo v areálu výkonu trestu. Bylo jasné, že to je to místo, kde odsouzený OB partnerku může instruovat, jak postupovat v obchodě s anabolickými steroidy, předat jí kontakty na dodavatele i odběratele a průběžně pak každé dva měsíce zevrubně kontrolovat její činnost.

Naše předchozí zkušenost z odhalování této trestné činnosti říkala, že je pro odhalení pachatelů této trestné činnosti zpravidla třeba investovat do prověřování nesmírné úsilí a značné množství času, a to zejména díky mimořádně konspirativnímu jednání pachatelů, ale také díky jejich charakterovým vlastnostem vycházejících mnohdy z disciplíny získané při silových sportech. Problémy při prověřování působí zejména dodržování zaběhlých postupů ze strany pachatelů, schopnost vzájemné domluvy a kooperace se značným předstihem před samotnou realizací obchodů, jakož i vzájemné vztahy a vazby mnohdy podobné vztahům v náboženských sektách a společenstvích, které jsou dle autora předurčeny behaviorální závislostí. Zde se však operativní situace zdála být mimořádně příznivá, a to zejména díky předpokládaným domluvám mezi organizátory trestné činnosti v prostorách věznice. Bylo tedy přistoupeno k zahájení prověřování věci. Příslušný státní zástupce byl seznámen s operativní situací a jako první úkon ve věci mu bylo navrženo provedení dokumentace

návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců VS ČR mezi PN a odsouzeným OB. Státní zástupce tento návrh akceptoval, neboť se stejně jako my domníval, že dokumentace této návštěvy přinese ihned v začátku prověřování stěžejní důkazy ve věci. Jak to již v práci kriminalistů často bývá, dokonalé plány mnohdy nepřežijí první kontakt s protivníkem, a tak to bylo i v tomto případě. Zprvu se situace vyvíjela příznivě. Odsouzený OB požádal o nestandardní návštěvu zhruba za 14 dní po začátku prověřování. Bylo zjištěno, že návštěvy se účastní jeho obhájce, lékař a jeho přítelkyně PN. Ze specializace lékaře jsme usoudili, že se pravděpodobně jedná o schůzku, která by měla zajistit páru možnost umělého oplodnění. Zjištěné informace byly shrnuty do žádosti o povolení prostorového odposlechu v místnosti určené pro nestandardní návštěvy s tím, že policejní orgán začne s prováděním odposlechu až v okamžiku, kdy obhájce odsouzeného a lékař opustí prostory, kde bude odposlech instalován. Státní zástupce tento návrh akceptoval bez problémů a požádal příslušný soud o vydání povolení. Příslušný soudce však toto povolení odmítl vydat s tím, že policejní orgán nebude provádět odposlech v místě, kde se zdržuje obhájce odsouzeného. Marné bylo naše vysvětlování soudci, že k této situaci nemůže dojít a že odmítnutí takového informačního zdroje značně ztíží celé prověřování. Soudce dokonce odmítl akceptovat náš návrh, že bude odposlech návštěvní místnosti zahájen až poté, co dozorcí vězeňské služby na bráně věznice zaznamená odchod obhájce z věznice do knihy návštěv a doporučil nám, ať najdeme jiný způsob, jak trestnou činnost dokázat.

Ve vztahu k podezřelému bylo tedy započato s detailním prověřováním, které po třech měsících začalo přinášet výsledky. Bylo zjištěno, že při distribuování látek s anabolickým a jiným hormonálním účinkem PN spolupracuje s fitness trenérem PV, který zároveň s anabolickými látkami zajišťovanými PN distribuuje peptidy, které zajišťuje z vlastních zdrojů. Bylo zjištěno místo, kde jsou zakázané látky PN přechovávány a zároveň se podařilo zjistit, že PN zakázané látky získává od slovenských občanů KK a MN, přičemž k předávkám dochází na parkovišti nákupního centra v Brně. Jediný otazník v rámci prověřování zůstal viset nad způsobem zapojení OB, neboť nebyla dokumentována žádná vzájemná komunikace s PN a monitorovat běžné návštěvy PN ve věznici bylo z ohledem na

možnosti stávající záznamové techniky nemožné. Pomalu jsme se smířili se skutečností, že se nepodaří v rámci prověřování věci shromáždit důkazy proti OB a doufali jsme, že tyto důkazy vyplynou z plánovaných domovních prohlídek, prohlídek jiných prostor a ze znaleckých zkoumání komunikační a výpočetní techniky, která bude v rámci realizace případu zajištěna. Bylo započato s přípravou realizace. V té samé době si odsouzený OB podal na soud žádost o podmíněčné propuštění z výkonu trestu po odpykání jeho poloviny. V daný okamžik se nám toto zjištění jevílo jako dobrá šance, jak do celé skládačky uložit poslední dílek. Podle našeho předpokladu OB, pokud bude propuštěn, převezme po svém návratu z VTOS zpět organizování obchodu se zakázanými látkami, přičemž bude nucen v počátku často komunikovat s PN, aby převzal v rámci obchodu všechny postupy a metody, které PN s PV, KK a MN vymyslela, aby se vyhnula odhalení své trestné činnosti ze strany orgánů Policie ČR. OB soud z VTOS opravdu propustil, to však byl jediný náš předpoklad, který se vyplnil. Ihned po návratu domů OB převzal řízení svého „podniku“ nekompromisním způsobem. Náklady, které PN vydávala na skladování zakázaných látek i na spolupráci s PV OB, považoval za zbytečné plýtvání. Navíc okamžitě pojal podezření směrem k PV, že mu tento prodejem peptidů snižuje zisk a odvádí značnou část klientů. Z organizační struktury celé skupiny osob tak během pár dní zůstal pouze OB s PN a jejich slovenští dodavatelé KK s MN. Naše práce v prověřování tedy začala znovu. Bylo zjištěno, že OB navštívil KK s MN na území Slovenska pravděpodobně za účelem jejich informování, že je zpět z výkonu trestu a obchod se zakázanými látkami bude dál řídit on sám. Po dalších třech měsících jsme zjistili, že OB si otevřel obchod s koženou galanterií a ten zároveň začal používat jako sklad zakázaných látek. Bylo zjištěno, že zde také probíhá distribuce zakázaných látek zejména ve vztahu ke klientele, která byla navázaná na OB z minulosti, kdy působil jako fitness trenér a výživový poradce. Jeden z těchto obchodů se nám podařilo zadokumentovat a zajistit u odběratele zakázané látky získané tímto obchodem. V téže době se nám podařilo vyzorovat indicie, které předcházely kontaktu mezi OB a jeho slovenskými společníky. Bylo ustanoveno místo schůzek, kde docházelo k předávkám zakázaných látek a my opět začali připravovat realizaci věci. Po týdnu se objevily informace, které nasvědčovaly tomu, že v dohledné době dojde ke kontaktu. Následující sobotu bylo zjištěno, že

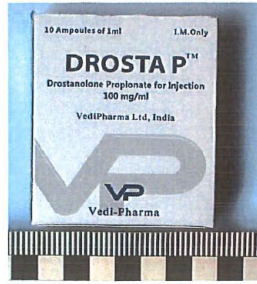
OB s PN míří po dálnici D1 do Brna. Zde na stejném místě jako vždy proběhla schůzka s MN. Bohužel, sledovací tým se na místo dostal s mírným zpožděním a uviděl podezřelé osoby, jak se baví u zaparkovaných vozidel. Mylně se domníval, že nedošlo k předání zakázaných látek a až následné vyhodnocení kamerového systému obchodního centra nás přivedlo k poznání, že k předávce došlo. V následujících dvou měsících jsme se pokusili čtyřikrát pachatele neúspěšně zadržet při předání zakázaných látek. Bohužel vysoce konspirativní jednání z jejich strany našim snahám nepřálo. Zdařil se až šestý pokus, kdy se MN rozhodl dodávku zakázaných látek dopravit až do Prahy, neboť zde měl nějaké rodinné setkání. Podařilo se zjistit vlak, na který si podezřelý zakoupil jízdenku a bylo možné tak začít s monitorováním jeho pohybu po příjezdu do Prahy. Zpočátku vypadala situace nepříznivě, neboť podezřelý neměl žádné větší zavazadlo, kde by mohly být zakázané látky uschovány. Větší zavazadlo měla pouze jeho manželka a družka podezřelého KK, která byla spolu s dcerou součástí skupiny osob doprovázejících podezřelého MN. V hotelu, kde se osoby ubytovaly však bylo zjištěno, že zavazadlo družky KK si bere na pokoj podezřelý MN. Od toho okamžiku bylo jasné, že naše úsilí se blíží ke konci. Trvalo ještě další den, než se na zahrádce hotelu Paříž vedle sebe usadil podezřelý OB doprovázený PN a MN. Následně byli OB a PN společně zadrženi při nastupování do svého vozidla v okamžiku, když OB ukládal do zavazadlového prostoru vozidla sportovní tašku naplněnou látkami s hormonálním účinkem v hodnotě cca 200.000,- Kč. Následovalo zadržení podezřelého MN a na Slovensku podezřelého KK. Na Slovensku byl následně proveden vstup do garáže sloužící jako sklad zakázaných látek, kde byly nalezeny látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem v hodnotě cca 2.000.000,- Kč.

Fotografická dokumentace látek zajištěných Policií ČR v rámci popisovaného případu a výsledky jejich znaleckého zkoumání.⁵⁵

⁵⁵ Zdroj - soukromý archiv autora

stopa č. 1

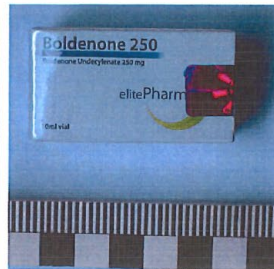
stopa č. 2

stopa č. 3

stopa č. 4

stopa č. 5

stopa č. 10

stopa č. 11

stopa č. 12

stopa č. 13

stopa č. 14

stopa č. 15

Tabulka 2 – kvalitativní analýza

ozn. vz.	název tablety	složení	fotodokumentace
1	Deca P	testosteron propionát, testosteron cypionát (neobsahuje nandrolon phenpropionát deklarovaný na lékovce)	
2	Drosta P	testosteron propionát, testosteron cypionát (neobsahuje drostanolon propionát deklarovaný na lékovce)	
3	Primobol	methenolon enantát	
4A	Testobolin	testosteron enantát	
4B	Testobolin	testosteron enantát	
5	Boldenone 250	testosteron propionát, boldenon undecanoát (obsahuje testosteron propionát, který není deklarovaný na lékovce)	
6	Testorapid	testosteron propionát	
7	MAST	drostanolon propionát	
10	Tamoksifen	tamoxifen citrát, laktóza	
11	Anastrozole	anastrozol, mikrokrytalická celulóza	

12	Proviron	struktura anabolického steroidu nezjištěna, CaHPO ₄ , mikrokryсталická celulóza	
13	DI-ANABOL-20	metandienon, Ca ₃ (PO ₄) ₂	
14	Geranabol	1,3 – dimethylamylamin (DMAA), kofein	
15A		sibutramin Ca ₃ (PO ₄) ₂	
15B		tadalafil, laktóza, škrob	

Omamné a psychotropní látky ani prekursory nebyly zjištěny v žádném z předložených přípravků.

Látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem byly identifikovány v přípravcích číslo: 1, 2, 3, 4A, 4B, 5, 6, 7, 10, 11 a 13.

Účinné látky identifikované v těchto přípravcích jsou uvedeny v příloze 1 „Látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem“ k nařízení vlády č.454/2009 Sb. ve skupině A. 1. - Anabolické látky, Androgenní a endogenní anabolické steroidy (AAS)

Tamoxifen, který byl jako účinná látka zjištěn ve stopě č.10, je zařazen do skupiny C.- Antagonisté a modulátory hormonů, 2. Selektivní modulátory estrogenových receptorů (SERM).

Anastrozol identifikovaný ve stopě č.11 je zařazen do skupiny C.- Antagonisté a modulátory hormonů, 1. Inhibitory aromatáz.

DMAA – 1,3 – dimethylamylamin – (prokázáno v č. 14) je látka zakázaná v USA i v Evropské unii.

Léčivé přípravky s účinnou látkou **sibutramin** (stopa č. 15 A) nejsou v ČR Státním ústavem pro kontrolu léčiv registrovány (Evropská komise vydala dne 3.3.2010 rozhodnutí o pozastavení uvádění na trh léčivých přípravků obsahujících sibutramin).

Předložené tablety označené č. 15 B obsahují **tadalafil**, který je specifickým inhibitorem fosfodiesterázy-5 (PDE-5) a využívá se v medicíně k léčbě erektilní dysfunkce. **Tyto léčivé přípravky nejsou** dle databáze vedené Státním ústavem pro kontrolu léčiv (SUKL) **registrovány** v ČR. Registrované přípravky, které obsahují jako účinnou látku tadalafil, jsou

v ČR vázány pouze lékařským předpisem, protože mohou být pro zdraví člověka nebezpečné bez lékařského dozoru.

Kvantitativní analýzou bylo zjištěno, že tablety č.15 B obsahují 6,5 % tadalafilu, což odpovídá množství 21 mg účinné látky tadalafilu v jedné tabletě.

Množství ampulí a tablet v jednom balení je uvedeno v tabulce č. 3.

V přípravcích č. 1, 2 a 5 byly identifikovány jiné účinné složky, než jsou uvedeny na etiketách léků nebo krabiček. V tabletách označených jako stopa č.12 nebyla zjištěna **deklarovaná látka mesterolon ani jiný anabolický steroid**.

5.2. Typické znaky této trestné činnosti a sekundární analýza dat

- 1) Hlavním organizátorem a pachatelem trestné činnosti je většinou osoba z prostředí uživatelů anabolických steroidů, aktivní či neaktivní sportovec. V tomto případě i sportovec ze země s bohatou historií státem podporovaného dopingů
- 2) Důvěra uživatelů anabolických steroidů v jejich dodavatele pramení právě z jeho sportovní minulosti. Čím lepších výsledků za své aktivní minulosti dodavatel dosáhl nebo aktuálně dosahuje, tím méně otázkám na kvalitu svých produktů musí čelit. Jeho slovo je pro komunitu odběratelů dostatečnou zárukou ve všech oblastech. V rámci tohoto případu byl například zaznamenán během odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu hovor, kdy Bogdanov působí ve vztahu k odběrateli z pozice lékaře.⁵⁶

ZIN_05_PG 6.11.2013 17:27:38 délka 00:01:58 (!!!)
v-cí 420777xxxxxx Vodafone karta - neověřeno (web CIS); AAA AUTO a.s. - neověřeno (web CIS)
v-ný ZIN_05_PG Vodafone karta - neověřeno (web CIS)
IMEI 3XXX8405XXX966
buňka Praha

v-cí: muž

v--ný: OB

MUŽ se ptá OB, kterého oslovuje jako KÁMO, zda ho neruší. OB říká, že ne. MUŽ se potřebuje zeptat, protože to nikdy nedělal JAK SI TO DAL DO STEHNA ZE ZHORA A BOLÍ HO TO, KDYŽ TO DÁVAL. MUŽ SE PTÁ, ZDA JE TO NORMÁLNÍ. OB ŘÍKÁ, ŽE HO TO MŮŽE BOLET JEDEN, DVA DNI, MŮŽE TO TROŠKU CÍTIT. MUŽ ŘÍKÁ, ŽE CÍTÍ, JAKO KDYŽ HO NĚKDO KOPNUL DO STEHNA, JAKO BY TAM MĚL MODŘINU. OB SE PTÁ, ZDA TAM MÁ MODŘINU. MUŽ ŘÍKÁ, ŽE NE, ALE JAKO BY MĚL. OB ŘÍKÁ, ŽE TO JE NORMÁLNÍ. OB SE PTÁ, ZDA TAM MUŽ DÁVAL LÍH. MUŽ PŘITAKÁVÁ, ŽE MÁ DESINFEKČNÍ UBROUSKY, KTERÝMI TO POTŘEL. MUŽ ŘÍKÁ, ŽE OMYLEM ZABODL CELOU TU JEHLU DO NOHY. OB ŘÍKÁ, ŽE TO NEVADÍ. MUŽ ŘÍKÁ, ŽE TAM BYLA TAK 2,5 AŽ 3 CM. OB ŘÍKÁ, ŽE MUSÍ BYT ALESPŮN 3. MUŽ ŘÍKÁ, ŽE MÁ NORMÁLNÍ 0,2 STRÍKAČKU, TAK 2,5 AŽ 3 CM. ZIN OPAKUJE, ŽE TO JE NORMÁLNÍ. MUŽ ŘÍKÁ, ŽE HO OB UKLIDNIL. OB DÁLE ŘÍKÁ, ŽE KDYBY SE MU ZVEDLA KŮŽE, KDYBY MU TO MÍSTO ZRUDLO, JAKO ŽE TAM NEPŘÍMO NABODL NERV, NEBO SI ZAPÍCHL, MŮŽE MRTVÁ JAKO TAM, TAK S TÍM MÁ DĚLAT TO, ŽE SI VEZME DVA IBALGINY A BUDE TO LEDOVAT A SROVNÁ SE TO. MUŽ SI MYSLÍ, ŽE TO JE V POHODĚ, ALE BOLÍ HO TO, JAKO KDYŽ HO NĚKDO KOPNE. OB ŘÍKÁ, ŽE TO JE V POHODĚ. MUŽ DĚKUJE A LOUČÍ SE S BOGDANOVEM JAKO S BRÁŠKOU.

- 3) Z dokumentovaného hovoru plyne další poznatek. Skupina uživatelů látek s hormonálním účinkem nemá díky svému sociálnímu statusu zpravidla problémy s dodržováním základních hygienických návyků v případě injekční aplikace. Neobjevují se zde tedy problémy s tvorbou nebo přenosem infekcí tak, jako u uživatelů omamných látek. V souvislosti s aplikací se objevují zranění plynoucí z neznalosti lidské anatomie. V těchto případech pak může dojít k bolestivým poraněním nervů, nebo tepen. Poranění tepny v oblasti

⁵⁶ Zdroj – soukromý archiv autora.

stehna, které je jedním z míst vhodných k aplikaci těchto látek, může dokonce vést k tepennému krvácení a následnému úmrtí v řádu minut.

- 4) Dodavatel zakázaných látek a odběratelé těchto látek tvoří uzavřenou komunitu, jakýsi svalnatý mikrosvět, kde platí pravidlo mlčení. Kdo toto pravidlo poruší, je z tohoto světa bez milosti vyobcován. Podle vlastních zkušeností autora se za celých deset let setkal s výpovědí odběratele proti dodavateli ve třech případech a všechny tyto výpovědi byly následně v řízení před soudem vypovídajícími svědky zpochybněny.
- 5) První tři zmiňované body výrazně přispívají k mimořádně vysoké míře latence této trestné činnosti, která plyne právě z uzavřenosti komunit silových sportů. Obzvláště typický je tento stav pro prostředí vrcholové kulturistiky, kdy je zde dle názoru autora zřetelně vidět svět behaviorální závislosti. Osoby se závislostí touží po kontaktu s osobami se stejnou závislostí, které mají pochopení pro jejich svět postavený na dokonalosti těla. Tato dokonalost je přímo úměrná množství svalů pozorovatelných před zrcadlem. Spojujícím prvkem těchto osob je zpravidla důvod, proč vůbec s tímto sportem začínají a tím je nízké sebevědomí a sebeúcta. Extrémní osvalení je pro ně cestou, jak se vypořádat se svými psychickými problémy. Prostředí silových sportů jim dává pocit nárůstu vlastní hodnoty, v osobách trenérů a kolegů nacházejí spřízněné duše, jejichž názory a uznání se pro ně postupem času stávají hlavním životním kompasem.
- 6) Behaviorální závislost tohoto druhu je i přes fantastické účinky hormonálních látek spojena s nesmírnou fyzickou námahou a zároveň i disciplínou při tréningu, životosprávě a stravování. Tyto vlastnosti pak velice často vedou k tomu, že uživatelé hormonálních látek jsou v občanském životě velice úspěšní a k sociálnímu vyloučení v případě této trestné činnosti dochází jen výjimečně.
- 7) Stejně vlastnosti uvedené v předchozím bodě vedou tyto osoby k pedantskému a často naddimenzovanému užívání zakázaných látek, což v případě, že se jedná o padělky léčiv, nebo nelegální léčiva, vede k extrémním zdravotním komplikacím. Právě ve výše uvedeném případě autor musel na poslední chvíli řešit změnu data výslechu svědka ze zdravotních důvodů. Nebylo to však náhlé respirační onemocnění, ale důsledek informace

od transplantačního týmu, který převážel do České republiky játra vhodná pro svědka k transplantaci. Jenom pro dokreslení autor uvádí, že svědkovi v té době bylo 32 let, po vizuální stránce se jednalo o atraktivního mladého muže, fakticky šlo však o invalidního důchodce se zdravotním stavem odpovídajícím muži o 30 let staršímu.

- 8) Vlastnosti uvedené v bodě 5 taktéž významně přispívají ke schopnosti pachatelů této trestné činnosti postupovat tak, aby nebyli běžnou činností policie odhaleni. Zpravidla totiž disponují dostatečným množstvím finančních prostředků, a to jim umožňuje využívat nejmodernější komunikační a bezpečnostní technologie. Přispívá k tomu i skutečnost, že sebezprezentace nutná k naplnění definice úspěchu v těchto sportech zpravidla probíhá prostřednictvím internetu, což automaticky zvyšuje povědomí těchto osob o možnostech nových technologií.
- 9) V rámci výše uvedeného případu byl dále dokumentován jev distribuce nelegálních léčiv, tak jak je zmiňován v předchozím textu, kdy v rámci zadržených přípravků s hormonálním účinkem zajištěných pod označením stop č. 1, 2, 5 a 12 byly zjištěny nelegální přípravky obsahující jiné než deklarované účinné látky, nebo v případě stopy č. 12 neobsahující žádnou účinnou látku.
- 10) V rámci zadržených nelegálních přípravků hormonálního charakteru jsou u těchto osob často nalézány i látky na podporu erektilní disfunkce. Tato skutečnost souvisí s faktem, že užívání testosteronu zastavuje v lidském těle produkci testosteronu vlastního. Častou zdravotní komplikací pak bývá neschopnost pohlavního styku bez medikace.
- 11) Zakázané látky byly skladovány na území Slovenské republiky v garáži bez elektřiny, takže steroidní látky nemohly být uloženy v požadovaném regulovaném prostředí, což nepříznivě ovlivňuje zejména látky určené k injekční aplikaci, které jsou často rozpuštěny ve fyziologickém, nebo olejovém nosiči. Nesprávné skladování těchto látek pak může jejich kvalitu značně negativně ovlivnit a může mít i značný negativní dopad na uživatele.
- 12) V rámci tohoto případu bylo zajištěno 17 látek, přičemž 4 z nich lze bez dalších znaleckých posudků okamžitě zařadit do skupiny nelegálních léčiv a padělků, neboť obsahují jiné než deklarované látky, nebo žádné látky. Jedno

z léčiv na podporu erektilní disfunkce obsahuje látku sibutramin, kterou je od roku 2010 zakázáno uvádět na trh v rámci EU, druhé z tohoto typu léčiv obsahuje látku taladafil, kdy léčiva s touto účinnou látkou jsou v ČR vázána na lékařský předpis, přičemž toto konkrétní léčivo není v ČR registrováno. Dále bylo znaleckým zkoumáním zjištěno, že přípravek GARABOL obsahuje látku DMAA-1,3 -dimethylamylamin, která je zakázána v USA a EU. 41% obsahu zadržovaných látek patří do kategorie nelegální léčiva, nebo padělky, a to pouze na základě prvotního znaleckého posudku, který není schopen bez údajů oficiálního výrobce zhodnotit léčiva, v kterých byly nalezeny deklarované látky.

- 13) Jednoduchým šetřením OSINT lze ustanovit webové stránky výrobců prvních dvou nelegálních léčiv zadržovaných v rámci zmiňovaného případu a to na webové adrese <https://www.vedi-pharma.com/contacts/> Dále je možné zjistit kontaktní adresu na sídlo společnosti v Bussines parku v lokalitě indického města Mumbai. Společnost zde představuje celé portfólio svých výrobků, které je možné zde objednat. Naopak zcela chybí kontakty na jakéhokoliv představitele společnosti, nebo údaje provazující danou společnost s finanční správou země, jako jsou v ČR například údaje z obchodního rejstříku, nebo identifikační daňová čísla. Celá společnost tedy na první pohled vykazuje znaky firmy vyrábějící v tomto případě pravděpodobně nelegální léčiva.

Závěr

Autor se na základě svých pracovních zkušeností a zjištění uvedených v této práci domnívá, že na problematiku látek s hormonálním účinkem se lze podívat optikou dvou různých přístupů plynoucích z kontrolních mechanismů regulujících tuto problematiku.

První přístup je definován zákonem o léčivech, který je velice kvalitní právní normou, která reaguje na aktuální trendy v oblasti padělání léčiv, nebo jejich prodeje prostřednictvím internetových obchodů, a v dalších činnostech souvisejících s výrobou, distribucí, registrací léčiv, jejich skladováním a v mnoha dalších oblastech souvisejícími s nakládáním s léčivy právníckými osobami, nebo podnikajícími fyzickými osobami a v omezeném rozsahu i fyzickými osobami. Dle názoru autora se na kvalitě právní normy kladně odráží skutečnost definovaná v § 1 tohoto zákona, který říká, že zákon o léčivech zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropské unie. Jedním z těchto přímo použitelných předpisů je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 726/2004 ze dne 31. března 2004, kterým se stanoví postupy Společenství pro registraci a dozor nad humánními a veterinárními léčivými přípravky a kterým se zakládá Evropská léková agentura, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1901/2006.

A právě Evropská léková agentura je organizací, která se snaží o propojení oblasti kontroly léčiv a trestně právní kontroly národních států, kdy velice aktivně vystupuje právě v oblasti padělání a nelegální výroby léčiv a léčiv s anabolickým a jiným hormonálním účinkem.

Zde autor vidí aktuálně druhý přístup k této problematice, který lze nazvat nezájmem. Česká republika nemá ve stávajícím znění trestního zákoníku skutkovou podstatu, která by definovala neoprávněné nakládání s léčivy a padělání léčiv jako samostatný trestný čin. S léčivy se v českém trestním zákoníku samostatně lze setkat prakticky jen u trestného činu dle ustanovení § 286 – výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu a nebo právě v ustanovení § 288 – výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním

účinkem. Český právní řád aktuálně vychází z předpokladu zmíněném v kapitole 4.2. této práce, že problematiku padělků léčiv a nelegálních léčiv lze kontrolovat na základě skutkových podstat výše jmenovaných hospodářských trestných činů, nebo trestných činů na ochranu majetku. Je však namístě klást si otázku, zda veřejná politika v tomto případě vychází z relevantních dat. Autor k této otázce v kapitole 3 na základě interpretace statistických dat dospěl k názoru, že mohou být výrazně zkreslena v důsledku individuálních dovozů látek s hormonálním účinkem a taktéž jejich nálezy během úkonů trestního řízení. Porozumění problému taktéž nepřispívá neschopnost takticko-statistických dat z evidencí Policie ČR rozlišovat evidované skutky dle jednotlivých odstavců skutkových podstat. Ani epidemiologické statistiky Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti dle názoru autora neposkytují data lépe popisující tento problém, neboť z nich není na první pohled vůbec jasné, na jaké látky svůj výzkum soustředí. Termín anabolické steroidy, který je v rámci těchto statistik používán totiž popisuje pouze jednu skupinu látek z mnohem širšího spektra látek s hormonálním účinkem tak, jak autor vysvětluje v kapitole 1. této práce, v části týkající se vymezení pojmů. V konečném důsledku nejlépe přispívají k poznání tohoto problému informace poskytované SUKL, který s dalšími úřady pro kontrolu léčiv členských zemí je součástí velice efektivní struktury koordinované Evropskou lékovou agenturou, která dlouhodobě velice úspěšně brání vstupu padělků léčiv do oficiální distribuční sítě léčiv. Právě z těchto struktur dlouhodobě zaznívá varování, že *nejčastějšími padělkami a nelegálními přípravky v Evropě, která přinášejí vážná zdravotní rizika, jsou anabolické steroidy, růstové hormony a jeho deriváty, tzv. „life-style“ přípravky (např. přípravky na hubnutí) a rostlinné přípravky jednak s obsahem nedeklarované účinné látky, jednak s obsahem toxických látek (syntetických nebo přírodních). Většina padělků pochází z Asie (Čína, Indie, Pakistán, Thajsko) a ze zemí bývalého Sovětského svazu. Na legálním trhu se vyskytují padělků léčiv pouze ojediněle - cca v 0,002 – 0,01 procent případů, přičemž se jedná většinou o originální léčivo v neoriginálním obalu. Černý trh je však padělků, zejména díky internetu, přímo zaplaven.*⁵⁷

⁵⁷ sukl.cz: webový portál SUKL [online]. [cit. 10.03.2022]. Dostupné z: <https://www.sukl.cz/padelky-leku-a-nelegalni-pripravky>, zobrazeno 12.01.2022

Tyto informace jsou dlouhodobě potvrzovány i z prostředí regulátorů dopingových látek ve sportu, jak je prezentovala například světová konference o dopingů ve sportu v Johannesburgu roku 2013. Nakonec i případová studie autorem prezentovaná v kapitole 5. tento trend v oblasti látek s hormonálním účinkem jednoznačně potvrzuje.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem se autor domnívá, že by se veřejná politika měla začít zabírat problematikou padělků léčiv a nelegálních léčiv na úrovni trestního zákoníku. Autor práce se domnívá, že by mělo dojít k úpravě trestního zákoníku, který by nově měl definovat pojmy padělané léčivo a nelegální léčivo. Dalším logickým krokem se následně jeví změna stávající skutkové podstaty dle ustanovení § 288 trestního zákoníku a to tak, aby byla v kvalifikačních znacích zohledněna nebezpečnost výroby padělaných léčiv obsahujících látky s hormonálním účinkem a nelegálních léčiv obsahujících látky s hormonálním účinkem a nakládání s nimi. Výroba jako znak základní skutkové podstaty by tedy dle názoru autora měla být přesunuta jako kvalifikační znak do třetího odstavce, neboť je z logiky věci zřejmé, že pokud dojde k výrobě léčiva neoprávněně, výsledným produktem je padělek nebo nelegální léčivo. Druhý odstavec by pak měl doplnit kvalifikační znak odkazující se na nedovolené nakládání s padělkem a nelegálními léčivy obsahujícími látky s hormonálním účinkem.

Zároveň by dle autora mělo dojít k upřesnění skutkové podstaty § 288 trestního zákoníku vypuštěním znaku „za jiným než léčebným účelem“, tak jak je odůvodněno na stranách číslo 51 a 52 této práce.

Seznam literatury

NEKOLA, Jaroslav. Prevence dopingu ve sportu. Praha, UK Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2008. ISBN 9788086317564

NEKOLA, Jaroslav. Sport a doping. Velké Přílepy: Olympia s.r.o. 2018. ISBN 978-80-7376-539-2

PYŠNÝ, Ladislav. Doping, rizika zneužití: zakázané prostředky v kondičním i vrcholovém sportu. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1702-6

SINNER, D., Anabole steroidy, Das Schwarze Buch 2010. Vydání nezjištěno. Berlín, BMS, 2010, ISBN 978-3-00-028225-6

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN: 978-80-7400-428-5

Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech) ve znění pozdějších předpisů

DIMEO, Paul. A History of Drug Use in Sport 1876 – 1976 [online]. Oxfordshire: Routledge Publishing. 2007. [cit. 01.08.2021]. s.74. ISBN: 978-0415357722. Dostupné z: <https://www.amazon.com/History-Drug-Use-Sport-Beyond/dp/0415357713>

LAPČÍK, Oldřich, Luboslav, STÁRKA, Svaly v prášku. Vesmír [online]. 2019. č. 5. [cit. 3.9.2021]. ISSN 1214-4029. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2019/cislo-5/svaly-z-prasku-svaly-prasku.html>

MRAVČÍK, Viktor, CHOMYNOVÁ, Pavla, GROHMANNOVÁ, Kateřina, JANÍKOVÁ, Barbara, ČERNÍKOVÁ, Tereza, ROUS, Zdeněk, CIBULKA, Jan, FIDESOVÁ, Hana, VOPRAVIL, Jiří. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019 [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. [cit. 18.01.2022]. s. 70-75. ISBN 978-80-7440-254-8. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-o-stavu-ve-vecich-drog-v-ceske-republice-v-roce-2019/>

MRAVČÍK, Viktor, CHOMYNOVÁ, Pavla, GROHMANNOVÁ, Kateřina, JANÍKOVÁ, Barbara, ČERNÍKOVÁ, Tereza, ROUS, Zdeněk, LEŠTINOVÁ, Tion, Zuzana, NECHANSKÁ, Blanka, CIBULKA, Jan, FIDESOVÁ, Hana, VOPRAVIL,

Jiří, Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018 [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. [cit. 18.01.2022]. s. 56. ISBN 978-80-7440-237-1. Dostupné z:

https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33122/871/VZdrogy2018_web%202020-01-13_V02.pdf

POLÁČEK, Vít. Dopingem k upevnění mezinárodní prestiže. Paměť a dějiny [online]. 2019. roč. 13. č. 3. [cit. 9.11.2021]. ISSN 1802-8241. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2019/10/PD_3_19_s44-54.pdf

ROSEN, Daniel M. Dope: A History of Performance Enhancement in Sports from the Nineteenth Century to Today. Westport: Praeger. 2008. s. 15. ISBN: 978-0313345203. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Dope-History-Performance-Enhancement-Nineteenth-ebook/dp/B0028N5WTQ>

SINGER, Andreas, TREUTLEIN, Bernard: Doping im Spitzensport. Sportwissenschaftliche Analysen zur nationalen und internationalen Leistungsentwicklung. Aachen, Mayer & Mayer Verlag, 2012, s. 92. ISBN: 978-3891246641. Dostupné z: <https://www.amazon.de/Doping-Spitzensport-Sportwissenschaftliche-Leistungsentwicklung-Sportentwicklung/dp/3891246641>

SMETANA, Emma, Interview DVTV, host pořadu: kulturistka Věra Mikulcová [online]. Praha. Televize DV, vysíláno 14.07.2020. 20 minut. [cit. 16.08.2021]. Dostupné z: <https://www.dvtv.cz/video/mikulcova-bez-dopingu-to-nejde-kulturistika-neni-obet-jsem-spokojena-jak-vypadam>

SMETANA, Emma, Interview DVTV, host pořadu: kulturista Petr Vaniš [online]. Praha. Televize DV, vysíláno 24.07.2020. 23 minut. [cit. 24.12.2021]. Dostupné z: <https://www.dvtv.cz/video/vanis-dopoval-jsem-22-let-a-malem-umrel-dnes-je-to-horsi-kluci-berou-od-sestnacti>

VACEK, Jaroslav., VONDRÁČKOVÁ, Petra., BEHAVIORÁLNÍ ZÁVISLOSTI: KLASIFIKACE, FENOMENOLOGIE, PREVALENCE A TERAPIE [online]. Praha. Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, 2014. [cit. 16.08.2021]. Dostupné z:

<http://www.cspsychiatr.cz/detail.php?stat=988>

antidoping.cz: informační portál Antidopingového výboru ČR [online]. [cit. 12.12.2021]. Dostupné z: <https://www.antidoping.cz/cs/umluva-unesco>

antidoping.cz: informační portál Antidopingového výboru ČR [online].[cit. 12.12.2021]. Dostupné z: <https://www.antidoping.cz/cs/Johannesburgska-deklarace>

coe.int: webový portál Rady Evropy. Resolution on the Doping of Athletes (67/12) [online].[cit. 18.01.2022]. Dostupné z: https://www.coe.int/t/dg4/sport/Resources/texts/spres67.12_en.asp

dshs-koeln.de: webový portál Německé sportovní univerzity v Kolíně nad Rýnem [online].[cit. 17.09.2021]. Dostupné z: <https://www.dshs-koeln.de/institut-fuer-biochemie/institut-mitarbeiter/manfred-donike-institut-fuer-dopinganalytik-mdi-ev/manfred-donike-leben/>

encyklopedie.soc.cas.cz: webový portál sociologické encyklopedie sociologického ústavu AV [online].[cit.18.06.2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hnut%C3%AD_abstinentsk%C3%A9

en.unesco.org: informační portál UNESCO [online].[cit. 12.12.2021]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/themes/sport-and-anti-doping/convention>

Hatefree.cz: informační portál státní iniciativy při Agentuře pro sociální začleňování při Ministerstvu pro místní rozvoj [online].[cit. 17.01.2022].Dostupné z: <https://www.hatefree.cz/clanky/muzi-si-poruchy-prijmu-potravy-nepripousteji-okoli-si-jich-nevsima-rika-psycholog>

health.org.uk: webový portál nadace pro lepší zdravotní péči občanů VB [online].[cit. 20.12.2021]. Dostupné z: <https://navigator.health.org.uk/theme/dangerous-drugs-act-1920-criminalising-opium-and-cocaine-possession>

nebezpecneleky.cz: informační portál SUKL o nebezpečných lécích - analýzy padělků a nelegálních přípravků v laboratořích SÚKL [online].[cit. 10.01.2022] Dostupné z: <http://www.nebezpecneleky.cz/modules/counterfeit/>

nebezpecneleky.cz: informační portál SUKL [online].[cit. 3.3.2022]. Dostupné z: <http://www.nebezpecneleky.cz/nakup-na-internetu/internetove-stranky-s-nelegalnimi-nabidkami-neschvalenych>

Nobelprize.org: informační portál o nositelích Nobelovy ceny[online],[cit. 20.12.2021]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/prizes/chemistry/1939/butenandt/biographical/>

olecich.cz: informační portál SUKL o lécích [online].[cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <http://www.olecich.cz/encyklopedie/co-to-jsou-genericke-leky>

olympijskytym.cz: informační portál Českého olympijského výboru [online].[cit. 10.12:2021]. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz/cov-proti-dopingu>

pubmed.ncbi.nlm.nih.gov: informační portál Národního centra pro biotechnologické informace vlády USA [online].[cit. 16.08.2021]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20188494/>

pubmed.ncbi.nlm.nih.gov: informační portál Národního centra pro biotechnologické informace vlády USA [online].[cit. 17.01.2022]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31220361/>

Státní ústav pro kontrolu léčiv: webový portál úřadu[online]. [cit 12.06.2021]. Dostupné z: <https://www.sukl.cz/padelky-leku-a-nelegalni-pripravky>

Seznam použitých zkratek

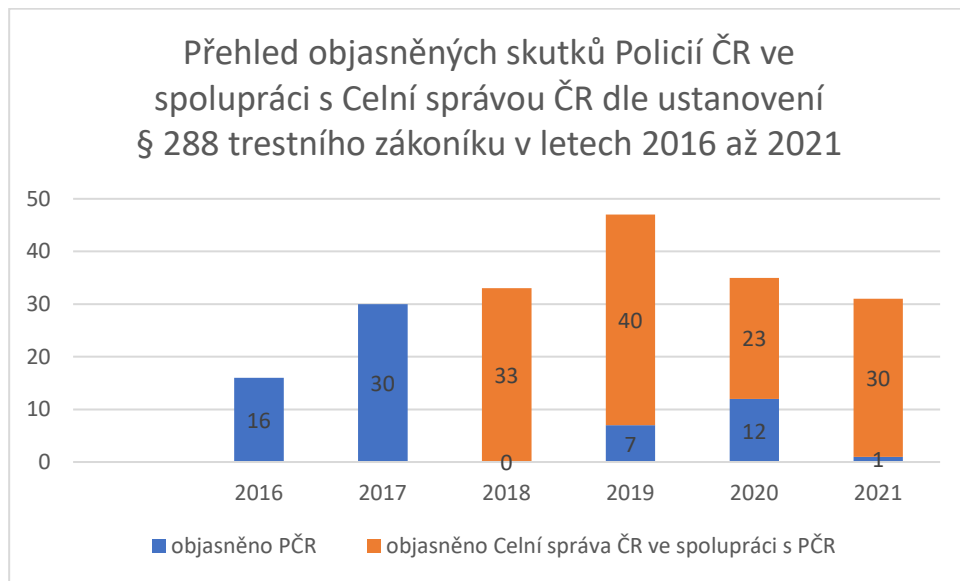
AAS	Androgenní anabolické steroidy
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ESSK	Evidenčně statistický systém kriminality
EU	Evropská unie
MOV	Mezinárodní olympijský výbor
NDR	Německá demokratická republika
NOOL	Národní organizace pro ověřování pravosti léčiv
NPC	Národní protidrogová centrála Policie České republiky
NV	Nařízení vlády
OSINT	Open-source intelligence – zpravodajství z otevřených zdrojů
PCT	Post cycle therapy
PČR	Policie České republiky
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SUKL	Státní ústav pro kontrolu léčiv
USA	Spojené státy americké
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
WADA	Světová antidopingová agentura
WHO	Světová zdravotnická organizace

Příloha č. 1

Výzkumný soubor tvoří data extrahovaná ze statistických přehledů kriminality („Statistické přehledy kriminality“, 2016 až 2018) tzv. Evidenčně statistického systému kriminality (ESSK) provozovaného specializovaným pracovištěm Policejního prezidia, kterým je Odbor věcných gescí a statistik Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PČR.

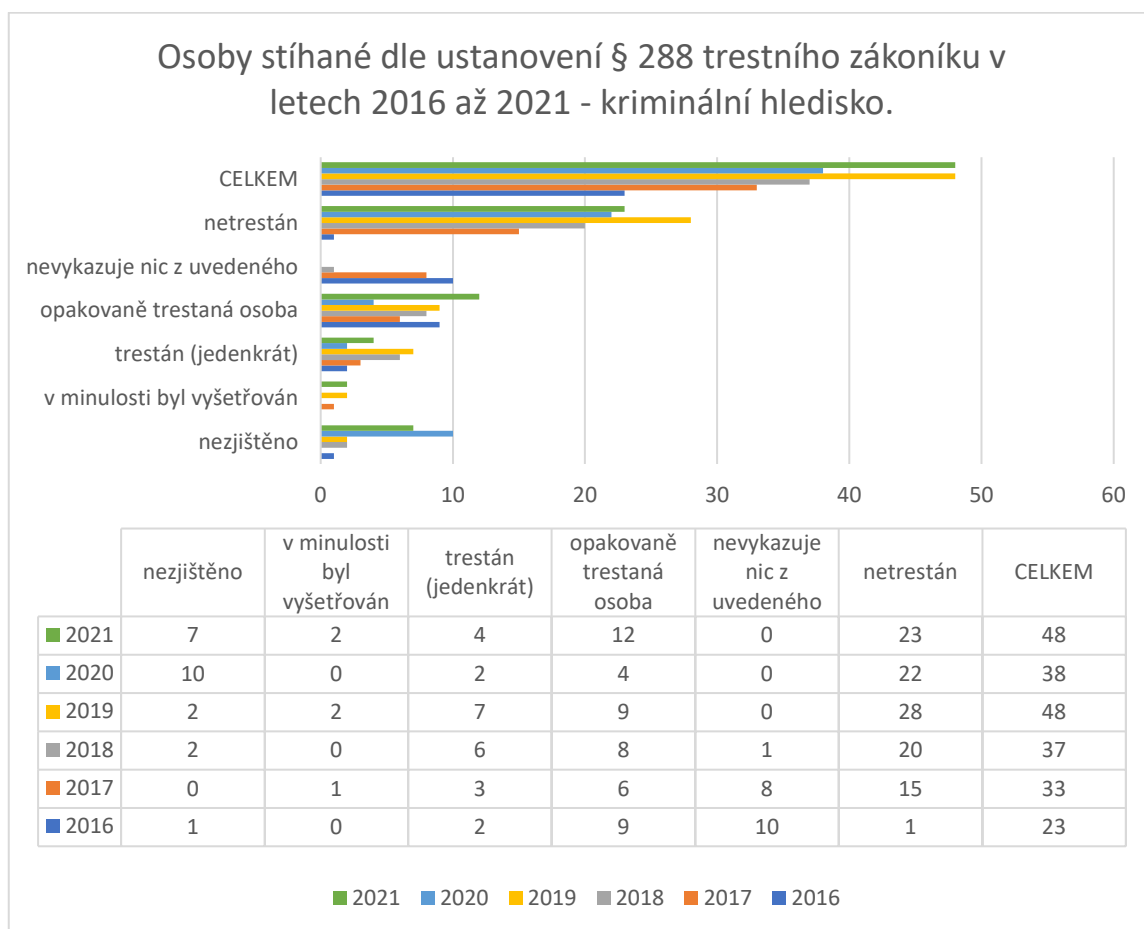
Příloha č. 2

Výzkumný soubor tvoří data extrahovaná ze statistických přehledů kriminality („Statistické přehledy kriminality“, 2016 až 2018) tzv. Evidenčně statistického systému kriminality (ESSK) provozovaného specializovaným pracovištěm Policejního prezidia, kterým je Odbor věcných gescí a statistik Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PČR.

Oficiální údaje Celní správy ČR se nepodařilo autorovi pro účel této práce získat. Data použitá v grafu vycházejí z vlastních zjištění autora a rámcově odrážejí počty skutků vedených v elektronickém trestním řízení Celní správy ČR v letech 2018 až 2021.

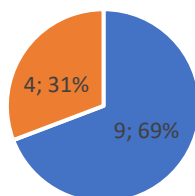
Příloha č. 3

Výzkumný soubor tvoří data extrahovaná ze statistických přehledů kriminality („Statistické přehledy kriminality“, 2016 až 2018) tzv. Evidenčně statistického systému kriminality (ESSK) provozovaného specializovaným pracovištěm Policejního prezidia, kterým je Odbor věcných gescí a statistik Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PČR.

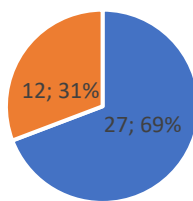
Příloha č. 4

Podíl látek s hormonálním účinkem v celkovém počtu látek analyzovaných SUKL v roce 2016.

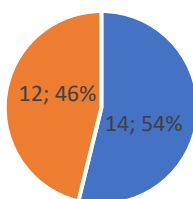
■ látky dle NŘV č. 454/2009 Sb. ■ ostatní

Podíl látek s hormonálním účinkem v celkovém počtu látek analyzovaných SUKL v roce 2017.

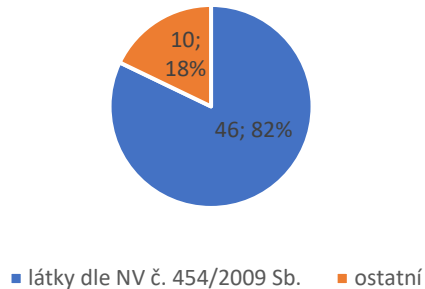
■ látky dle NV č. 454/2009 Sb. ■ ostatní

Podíl látek s hormonálním účinkem v celkovém počtu látek analyzovaných SUKL v roce 2018.

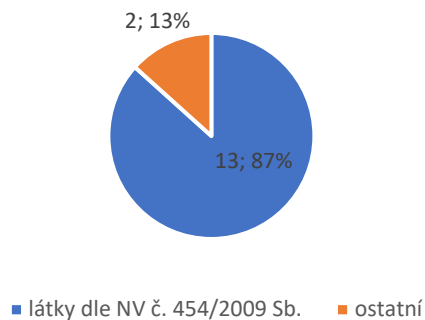

■ látky dle NV č. 454/2009 Sb. ■ ostatní

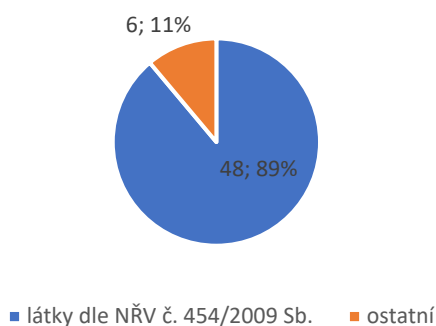
Podíl látek s hormonálním účinkem v celkovém počtu látek analyzovaných SUKL v roce 2019.

Podíl látek s hormonálním účinkem v celkovém počtu látek analyzovaných SUKL v roce 2020.

Podíl látek s hormonálním účinkem v celkovém počtu látek analyzovaných SUKL v roce 2021.

Výzkumný soubor tvoří datový soubor sbíraný Státním ústavem pro kontrolu léčiv za období od 01.01.2010 do současné doby s názvem Analýzy padělků a nelegálních přípravků v laboratořích SÚKL.

§288 - Výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem

(1) Kdo neoprávněně ve větším množství vyrobí, přechovává, doveze, vyveze, proveze, nabídne, prodá, jinému poskytne nebo podá látku s anabolickým nebo jiným hormonálním účinkem za jiným než léčebným účelem, nebo kdo vůči jinému použije metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu nebo jinou metodu s dopingovým účinkem za jiným než léčebným účelem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až tři léta bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin vůči dítěti mladšímu patnácti let, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu vůči dítěti staršímu patnácti let.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch,
- c) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let,
- d) spáchá-li takový čin jako lékař nebo jiná způsobilá zdravotnická osoba.

(4) Odnětím svobody na pět let až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.